

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Nepilna laika klātiene
Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs

DIĀNA PASTARE

Lasītprasmes apguve pirmsskolas sagatavošanas grupā

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Lektore
Akadēmiskais amats

Mg. paed.
Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Ilze Vilka
Vārds, uzvārds

Paraksts

CĒSIS 2023

Anotācija

Bakalaura darba nosaukums – “Lasītprasmes apguve pirmsskolas sagatavošanas grupā”.

Darba autore – Diāna Pastare

Darba mērķis – teorētiski analizēt un praktiski pārbaudīt lasītprasmes apguves iespējas didaktiskās spēlēs.

Darbs sastāv no divām daļām – teorētiskā un empīriskā pētījuma.

Teorētiskajā daļā tika analizētas dažādu autoru atziņas par lasītprasmes apguves īpatnībām, tās priekšnosacījumiem un didaktisko spēļu lomu tās attīstībā. Pēc teorētisko atziņu apkopošanas tika izvirzīta hipotēze – 5 – 6 gadus vecu bērnu lasītprasme veiksmīgi attīstīsies, ja:

- skolotājs plānos pedagoģisko procesu atbilstoši vecumposma attīstības likumībām,
- atlasīs un/vai veidos didaktiskās spēles pamatojoties uz bērnu pieredzi, interesēm un iespējām,
- integrēs atlasītās un/vai izveidotās spēles dienas ritumā temata ietvaros.

Empīriskajā daļā tika veikts pētījums, pārbaudīta bērnu lasītprasme pirms pētījuma, veikta izmēģinājumdarbība, atkārtoti pārbaudīta bērnu lasītprasme, salīdzināti iegūtie rezultāti.

Atslēgas vārdi – lasītprasmes attīstīšana, didaktiskās spēles, pirmsskolas sagatavošanas grupas bērni.

Darba apjoms – 57 lpp., 2 tabulas, 11 attēli, 79 literatūras avoti.

Annotation

Bachelor's thesis – “Literacy in the pre-school preparatory group”.

Author – Diāna Pastare.

The aim of the bachelor's thesis – to theoretically analyse and practically test the possibilities of learning literacy in didactic games.

Thesis consists of two parts - theoretical and empirical research.

In the theoretical part, the findings of various authors were analysed regarding the peculiarities of learning literacy, its prerequisites and the role of didactic games in its development. After collecting the theoretical findings, a hypothesis was put forward - the reading skills of 5-6-year-old children will develop successfully if:

- the teacher will plan the pedagogical process in accordance with the laws of the development of the age stage,
- will select and/or create didactic games based on children's experience, interests and capabilities.
- will integrate selected and/or created games into the flow of the day within the theme.

In the empirical part, a study was conducted, the children's reading ability was checked before the study, a trial operation was carried out, the children's reading ability was re-checked, and the obtained results were compared.

Keywords – developing literacy, didactic games, children of the pre-school preparation group.

Thesis consists of – 57 pages, 2 tables, 11 images, 79 literature sources.

Saturs

Ievads.....	5
1. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstības raksturojums veselumā	7
2. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu lasītprasmes apguves vispārīgs raksturojums	12
2.1. Lasītprasmes un tās apguves priekšnosacījumu skaidrojums.....	12
2.2. Lasītprasmes mācība pirmsskolas pedagoģiskajā procesā	15
2.3. Didaktisko spēļu izmantošana lasītprasmes attīstīšanai pirmsskolas vecākajā posmā.....	23
3. Lasītprasmes apguve pedagoģiski eksperimentālā darbībā	28
3.1. Pētījumā izmatotās metodes un vispārējs raksturojums	28
3.1.1. Pedagogu anketēšanas rezultātu skaidrojums.....	29
3.1.2. Lasītprasmes pārbaude 5 – 6 gadus veciem bērniem	33
3.2. Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes veicināšanā.....	35
3.3. Praktiskā pētījumā iegūto rezultātu skaidrojums.....	40
Secinājumi	44
Priekšlikumi.....	45
Izmantotā literatūra.....	46
Pielikumi.....	52

Ievads

Izvēlētais temats “Lasītprasmes attīstīšana” ir aktuāls, jo, lai arī tekoša lasītprasme nav obligāta prasība uzsākot skolas gaitas, tā noteikti ir viena no prasmēm, kas ir būtiska, lai bērns skolā justos labi, spētu izsekot arvien jaunai informācijai, ko uzzina katrā no mācību priekšmetiem.

Šajā laikā apkārt ir daudz un dažādi impulsi, lietas un apstākļi, kas traucē koncentrēties. Šis faktors noteikti ļoti traucē bērniem apgūt dažādas prasmes, kurām nepieciešama liela koncentrēšanās un uzmanība. Lai arī bērni alkst iegūt arvien jaunas zināšanas un prasmes, pieaugušajam būtu jābūt atbalstam, kas šo mācīšanās laiku bērnam padara tādu, kas atbilst bērna vecumposmam. Šajā posmā bērns daudz vairāk mācās darot, tādēļ skolotājam vai jebkuram pieaugušajam jārod iespējas arī lasītprasmi apgūt bērnam nepieciešamajā laikā, ritmā un atbilstoši bērna tā brīža spējām.

Darba autore uzskata, ka lasītprasmei netiek pievērsta pietiekama uzmanība pirmsskolas vecākajā posmā. Spēja lasīt paplašina gan bērna redzesloku, gan ļauj apgūt jaunas prasmes. Lasītprasme padara bērnu ļoti patstāvīgu un, iemācoties lasīt, bērns spēj pats apgūt daudz ko jaunu tieši lasot un analizējot.

Lasītprasmes attīstīšanā ļoti nozīmīgi ir gan pedagogi, gan vecāki. Lai pilnvērtīgi attīstītu bērnam vēlmi lasīt un spēju šo vēlmi piepildīt šīs vajadzības ir jāapmierina ne tikai izglītības iestādē, bet arī mājā. Vecākiem visbiežāk nav zināšanu par teorētisku bērnu lasītprasmes attīstību, bet vecāki ir vienlīdz atbildīgi par to, lai bērnam tiktu radīti apstākļi un spēja iepazīties ar grāmatām, kā arī tiek apmierināta bērna arvien augošā vēlme izprast rakstītu tekstu un to, kas tajā uzrakstīts.

Bērni šajos laikos daudz laika pavada dažādās viedierīcēs, spēlē dažādas spēles telefonā vai planšetdatorā, skatās animācijas filmas un aizvien īsāku un īsāku laiku pavada pie rakstīta teksta, bet gan tikai audio un vizuāla materiāla ieskausi. Bērns ir pelnījis iepazīt pasauli dažādos veidos, tādēļ pieaugušajiem ir uzdevums rast savu laiku, lai bērnam mācītu dažādas prasmes, lai bērns to spētu izdarīt.

Lasīšana ir būtiska katrai mācību programmai, ko bērns izmantos visas savas akadēmiskās karjeras laikā. Bērnam augot, viņš izmantos savas lasīšanas prasmes, lai brauktu ar autobusu, aizpildītu darba pieteikumu un sekotu tam, kas notiek apkārtējā pasaulē (Follin, 2017).

Temats:

“Lasītprasmes apguve pirmsskolas sagatavošanas grupā”

Pētījuma objekts:

Pedagoģiskais process lasītprasmes sekmēšanai

Pētījuma priekšmets:

Lasītprasmes sekmēšana vecākā pirmsskolas vecuma bērniem.

Mērķis: Teorētiski analizēt un praktiski pārbaudīt lasītprasmes apguves iespējas didaktiskās spēlēs.

Hipotēze:

5 – 6 gadus vecu bērnu lasītprasme veiksmīgi attīstīsies, ja:

- skolotājs plānos pedagoģisko procesu atbilstoši vecumposma attīstības likumībām,
- atlasīs un/vai veidos didaktiskās spēles pamatojoties uz bērnu pieredzi, interesēm un iespējām,
- integrēs atlasītās un/vai izveidotās spēles dienas ritā temata ietvaros.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt dažādu autoru teorētiskās atziņas par pirmsskolas vecākā vecuma bērnu lasītprasmes attīstību.
2. Raksturot pirmsskolas vecākā vecuma bērnu attīstību veselumā.
3. Īstenot pedagoģisko izmēģinājuma darbību lasītprasmes sekmēšanai.
4. Apkopot, analizēt un interpretēt pētījumā iegūtos rezultātus.
5. Izstrādāt secinājumus.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā metode – zinātniskās literatūras analīze.
2. Empīriskās metodes:
 - Anketēšana;
 - Pedagoģiskais novērojums;
 - Eksperimentālā darbība;
 - Matemātiskā datu apstrāde un analīze.

1. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstības raksturojums veselumā

Bērni parasti progresē dabiskā, paredzamā secībā no viena attīstības pavērsiena uz nākamo. Bet katrs bērns aug un iegūst prasmes savā tempā. Daži bērni var būt attīstīti vienā jomā, piemēram, valodā, bet atpalikuši citā, piemēram, maņu un kustību attīstībā. Katrs bērns aug savā tempā, un veselīga izaugsme katram bērnam ir atšķirīga. Bērna dabiskais attīstības ātrums var būt lēnāks vai ātrāks nekā citiem bērniem tādā pašā vecumā (Healthwise, 2021).

Pirmsskolas vecākais posms bērniem ir aizraujošs laiks. Tas ir vairāk nekā tikai piena zobu zaudēšanas laiks. Bieži vien tas ir laiks, kad rodas pirmās bērniības atmiņas un kad ar bērnu un ap viņu notiek daudzas citas izmaiņas (UNL, 2012).

Fiziskās attīstības joma

Kad bērnam ir 5 gadi viņa smadzenes ir sasniegušas 90% no pieauguša cilvēka smadzeņu izmēra, bet 6 gadu vecumā bērna smadzenes jau sasniedz pieauguša cilvēka smadzeņu lielumu. (Kerija, Rudkina, 2019).

Pirmsskolas vecākajā vecumposmā bērns spēj kontrolēt lielāko daļu savu muskuļu, spēj balansēt uz vienas kājas, bērniem patīk skriet, lekt un piedalīties dažādās sportiskās un aktīvās aktivitātēs. Bērni spēj noķert bumbu, lekt uz vienas kājas (Healthwise, 2021). Bērns šajā vecumā spēj aizpogāt pogas, pats saģērbties (AAP, 2022).

Šajā vecumā bērni spēj spēlēt dažādas sporta spēles ar noteikumiem, patīk dejot, dažādas aktivitātes, kas ietver ritmu un iespēju demonstrēt savu spēju kustēties (Quality & Attainment Team, Early Childhood Services, NCC, 2021).

Fiziskā izaugsme notiek lēnāk kā zīdaiņa vecumā un agrā bērnībā. Muskuļu koordinācija un kontrole ir nevienmērīga un nepilnīga. Lielos muskuļus ir vieglāk kontrolēt nekā mazos muskuļus. Bērni veiksmīgāk rīkojas ar instrumentiem un materiāliem. Bērni spēj mest dažāda lieluma bumbas, mēcās tās ķert. Šajā vecumposmā bērni spēj uzsist knipi ar pirkstiem, piemiegt ar vienu aci, svilpt. Vecumposmam aktuāli darīt vienu un to pašu aktivitāti atkal un atkal, lai to pilnībā apgūtu (UNL, 2012).

Sociālās attīstības joma

Šajā vecumā bērni vēlas, lai viņu vecāki spēlējās ar viņiem. Vecāki ir viņu galvenais biedriskuma un pieķeršanās avots. Tomēr sākas pakāpeniska pāreja uz vairāk šo vajadzību apmierināšanu ar draugiem un citiem cilvēkiem, kurus viņi apbrīno, piemēram, skolotājiem. Parasti patīk spēlēties ar viena dzimuma draugiem. Zēni visbiežāk spēlē ar citiem zēniem, meitenes

visbiežāk spēlē ar citām meitenēm. Spēlējoties izmanto fantāziju. Bieži vien patīk būt "lielajam bērnam" un justies tā, it kā viņi rūpētos par jaunāku bērnu (Healthwise, 2021). Vienaudžu klātbūtne un iekļaušanās starp tiem kļūst ļoti svarīga. Lai arī bieži tiek konfliktēts, bet bērnam kļūst svarīgi šos konfliktus ar vienaudžiem atrisināt un atrast kompromisu (Kerija, Rudkina, 2019).

Pirmsskolas vecākajam vecumposmam ir raksturīga spēja strādāt un komunicēt grupu darbos, spēlēt spēles, kurās nepieciešami vairāki spēlētāji, veidojas sarežģītas sociāli dramatiskas rotaļas. Bērni nereti izvēlas spēlēt ar sava dzimuma bērniem, spēlējas ar dzimumam raksturīgām rotaļlietām. Šajā posmā bērniem raksturīgi izšķirt savu labāko draugu vai draudzeni, draudzību veido uz abpusēju uzticību. Bērns spēj noteikt risinājumus konflikta situācijām, risina problēmas saskaroties ar grūtībām, agresija kopumā samazinās, bērns izprot loģiku starp darbībām un to sekām, izprot ļaunu un labu. Bērns spēj sadarboties, vairojas izpalīdzēšana citiem, empātija, spēj dalīties ar citiem, izrāda rūpes par citu labklājību. Šajā posmā bērns izprot, ka citu viedoklis var atšķirties, spēj regulēt savu uzvedību, balstoties uz citu attieksmi un viedokli (ELECT Ontario, 2007).

Bērns labi izprot ētikas normas un noteikumus, spēj tos ievērot, labāk izprot, kas ir godīgi, kas ir negodīgi, spēj paši spriest par savu rīcību. Šajā vecumā bērns spēj atšifrēt intensīvas sejas izteiksmes un izprot, kādas emocijas tās pārstāv. Īpaši spēj izšķirt prieku, biežāk ņem vērā viņu vēlmes un vajadzības. Posmam raksturīgs arī sāncensības gars starp vienaudžiem (Goulet, 2021).

Kognitīvās attīstības joma

Pirmsskolas vecākajā posmā spēj izšķirt atšķirību starp jūtām, domām un darbībām, mācās risināt problēmas, apgūst atšķirību starp realitāti un fantāzijām. Šajā posmā bērns ir spējīgs rakstīt drukātos burtus, sāk izveidoties prasme lasīt patstāvīgi, tādēļ svarīgi bērnu pilnvērtīgi sagatavot lasīšanai (OCFS, 2015).

Vecākajā vecumposmā bērns spēj vienu un to pašu norisi, notikumu uztvert no dažādiem skatpunktiem, spēj skaidri izšķirt sliktu un labu. Bērnā šajā vecumā paplašinās saskarsmes spējas, attīstās sacensības gars. Bērns sāk mācīties plānot, sāk sevi salīdzināt ar citiem un ļoti tiecas uz dažādu prasmju apguvi, sāk tiekties pēc privātuma, kļūst ļoti patstāvīgs (Kerija, Rudkina, 2019).

Piecos gados bērns kļūst apzinātāks un spēj izprast savas aizvien pieaugušās spējas. Bērns sāk izrādīt pastiprinātu interesi par lasīšanu, praktizē rakstīšanas mākslu. Spēj spriest par to, ko drīkst, ko nedrīkst, tādēļ kļūst aizvien pārliecinātāks un drošāks. Izrāda lielu vēlmi visu izdarīt pareizi, var sākt lūgt atļauju, lai darītu pat vienkāršas un ikdienišķas lietas. Sāk pastiprināti rūpēties par savu apkārtējo vidi un cilvēkiem sev apkārt. Šajā vecumā bērnam kļūst skaidrāks jēdziens nāve, bet vēl var būt iesaistīts, ka tā ir atgriezeniska lieta. Piecos gados bērns var attiecināt cilvēka jūtas

uz nedzīviem priekšmetiem ("Līst, jo mākoņi sadusmojās") (Lakeside Educational Network PREN, 2002). Bērna vārdu krājums sastāv no vairākiem tūkstošiem vārdu, tādēļ bērns ir gatavs iesaistīties sarežģītos dialogos, diskusijās un sarunās. Runa kļūst plūstoša (Kerija, Rudkina, 2019).

Sešos gados bērnam ir grūtāk tikt galā ar neveiksmēm, bērns var asi uztvert kritiku un zaudējumu, bet ļoti patīk, ja viņu uzslavē un glaimo, ir viegli emocionāli ievainojams. Šajā vecumā bērnam var būt grūtības izdarīt izvēli. Bērnam sešos gados ļoti patīk mācīties, var patīkt "stingri" skolotāji ar augstām prasībām, bet attiecības ar skolotāju nav tik izteiktas un intensīvas, kādas tās būs pēc gada. Ir pastiprināta vēlme būt veiksmīgam, izrāda vēlmi izpatīkt jeb pielāgoties (Kerija, Rudkina, 2019).

Bērni jau spēj ļoti precīzi un labi izteikties, sāk izprast cēloņu un sekū likumsakarības, sācis izprast laika jēdzienu. Pirmsskolas vecuma bērniem raksturīgā "maģiskā domāšana" ap šo vecumu ātri izgaist. Attīstās humora izjūta. Viņiem var patīkt vienkārši joki un smieklīgas grāmatas un atskaņas. Spēj aprakstīt iecienītāko televīzijas šovu, filmu, stāstu vai citu darbību. Lielākoties spēj runāt gramatiskie pareizi (Healthwise, 2021). Šajā posmā valoda kļūst tekoša, radoša. Valodu bērns izmanto ne tikai, lai komentētu savas vēlmes un darbības, bet arī lai atklātu pasauli. Runu un valodu bērns izmanto arī, lai plānotu savas tālākās darbības un vēlmes, lēnām pārejot uz runu domās (Kaņepēja, 2003).

Bērni sāk apzināties gan savas, gan citu dažādās emocijas, spēj klasificēt jau vairākas savas iekšējās izjūtas, saprot, ka citi var justies atšķirīgi, attīstās empātija, uzlabojas paškontroles spējas (Kerija, Rudkina, 2019).

Posmam raksturīgi iemācīties un klasificēt ļoti lielu daudzumu ar jaunām zināšanām. Bērnā veidojas sajūtu un uztveres procesi, domas, iztēle, sāk attīstīties loģiskā domāšana. Lai risinātu intelektuālus uzdevumus bērns šajā vecumā izmanto uzskatāmi darbīgo domāšanu – darot domā (Kaņepēja, 2003).

Pilnveidojas plānošana, ilgtermiņa atmiņa un uzmanība, kā arī uzlabojas īstermiņa atmiņa. Šajā posmā bērni sāk veidot prasmes salīdzināt gan priekšmetus, gan cilvēkus un citas būtnes un lietas, sāk saprast un veidot sarežģītākus teikumus. Veidojas padziļināta izpratne par lietām un parādībām, uzlabojas spēja koncentrēties, strauji veidojas vēlme lasīt (Kerija, Rudkina, 2019).

Šajos gados bērnu mācīšanās ir skaidrāka un redzamāka. Pirmsskolas vecākā vecumposma bērni ir kompetentāki apzinātās mācīšanās pieejās, piemēram, izmēģinot un kļūdoties vai neformāli eksperimentējot. Šajā vecumā bērni ir pieredzes bagāti, mācās darot, nevis spriež par dažādām lietām, tikai par tām domājot. Tādējādi kopīgas aktivitātes ar pedagogiem un vienaudžiem attīsta kognitīvo izaugsmi (BCYF, 2016).

Valodas attīstības joma

Pirmsskolas izglītības mācību programma 3. posmā paredz šādus sasniedzamos rezultātus valodas jomā:

1. Saziņa kontekstā

- Skaidro, kāpēc cilvēki sazinoties lieto valodu;
- Jautā par neskaidro un atbild uz konkrētu jautājumu;
- Piedalās sarunā, nepārtrauc runātāju;
- Lieto runas intonācijas, paužot emocijas atbilstoši saziņas situācijai;

2. Teksts un tekstveide

- Klausās tekstu, nosauc tajā darbojošās personas, atstāsta notikumus, izdomā teksta turpinājumu;
- Saprotami un secīgi stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, arī par savām emocijām un rīcību.

3. Valodas struktūra

- Atšķir un nosauc skaņas vārdā;
- Pareizi izrunā visas skaņas;
- Skaņu apzīmē ar atbilstošu burtu;
- Lasa vārdus, saprot izlasīto;
- Raksta rakstītos burtus neierobežotā laukumā.”¹

Valoda ir līdzeklis, lai izteiktu savas domas un jūtas. Tas kalpo kā saziņas līdzeklis starp cilvēkiem un līdzeklis domāšanai. Valodu spēles paredzētas valodas attīstībai, īpaši bērnu agrīnās lasītprasmes attīstībai (Canhyani, 2018).

Vecākajā pirmsskolas vecumposmā bērns lieto valodu, lai dalītos ar savu viedokli un novērojumiem, piemēram, “Es domāju, ka Ella šodien ir skumja.”. Palielinās spēja koncentrēties kādai konkrētai darbībai, spēj vienu lietu darīt ilgāku laika posmu. Šajā vecumā bērniem ļoti patīk grāmatas, sāk apgūt lasītprasmi, sāk rakstīt atsevišķus vārdus (Quality & Attainment Team, Early Childhood Services, NCC, 2021).

Bērns stāsta dažādus sevis izdomātus stāstus, kuros ir vismaz divi notikumi. Piemēram – kaķis bija iestrēdzis kokā, un ugunsdzēsējs to izglāba. Bērns spēj atbildēt uz vienkāršiem par grāmatu vai stāstu pēc tam, kad to dzirdējis. Spēj uzturēt ilgstošāku dialogu par jautājumu un

¹ Pirmsskolas mācību programma. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>

atbildi. Izmanto vai atpazīst vienkāršas atskaņas. Spēj lietot dažādus vārdus par laiku – vakar, rīt, naktī u.tml. Spēj atpazīt un rakstīt visus vai dažus burtus savā vārdā, nosauc dažus burtus, kad uz tiem norāda (AAP, 2022).

Šajā vecumosmā bērni lieto sarežģītāku vārdu krājumu un gramatiku. Viņiem pieaug spēja veidot garīgus priekšstatus, lai gan viņiem joprojām ir grūti aptvert abstraktus jēdzienus bez reālās dzīves atsauces un materiālu palīdzības. Šajā vecumā bērni arī arvien vairāk spēj izprast un pārvaldīt savas emocijas. Viņi arvien vairāk saprot savas jūtas un apgūst labākus veidus, kā aprakstīt pieredzi un izteikt domas un jūtas. Šī pieaugošā spēja pārvaldīt savas domas un jūtas nozīmē arī to, ka viņiem ir lielāka spēja sekot norādījumiem (BCYF, 2016).

Bērns bieži mācoties rakstīt apgriez burtus un ciparus, var izrādīt apjukumu, ja bērnudārza noteikumi atšķiras no mājas noteikumiem (Lakeside Educational Network PREN, 2002). Uzlabojas Pasaules izpratne un bērnu uzjautrina tas, ka kaut kas nenotiek kā paredzēts, tiek pārkāpti noteikumi (Kerija, Rudkina, 2019).

Vecākais pirmsskolas posms ir brīdis, kurā bērns sāk mācīties rakstīt, prot uzrakstīt savu vārdu un rakstīt dažus burtus un ciparus, var izlasīt vienkāršus vārdus, spēj uzrakstīt savu vārdu (Healthwise, 2021).

Bērni kļūst arvien ieinteresētāki iepazīt visu jauno, uzdod dažādus jautājumus, uz kuriem pieaugušajam nereti ir grūtības atbildēt, sāk parādīties vēlme visur rakstīt ciparus un burtus – smiltīs, sniegā, uz papīra un citur. Nereti uzdod daudz jautājumu par rakstīto tekstu – kas tur rakstīts, ko tas nozīmē? Šādu izzīņas interesi pieaugušajam jāpamana un jānovirza pareizi, lai sekmētu lasītprasmes attīstību (Kaņepēja, 2003).

Darba autore secina, ka bērns šajā vecumā ir vispusēji ļoti attīstīts. Ja līdz šim bērnam ir bijusi pilnvērtīga attīstība, tikusi nodrošināta rosinoša vide, lai mācītos, bērns šajā vecumā ne tikai ir gatavs lasīšanai, bet arī pats par to ļoti interesējas. Nākamajā nodaļā darba autore raksturo lasītprasmes apguvi pirmsskolas vecumā.

2. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu lasītprasmes apguves vispārīgs raksturojums

2.1. Lasītprasmes un tās apguves priekšnosacījumu skaidrojums

“Lasītprasme – māka atveidot skaņas ar burtiem, savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu, apzināties lasīšanas mērķi un izvēlēties atbilstīgu lasīšanas veidu” (Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2011).

“Lasīšana – runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek iespēstā vai rakstītā tekstā ietvertās informācijas uztvere, sapratne, izpratne un novērtēšana” (Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2011).

Vecums, kādā bērns sāk apgūt māku lasīt ir svarīgs faktors vēlākiem lasītprasmes sasniegumiem. Visbiežāk lasīšanas apmācība sākas 5 gadu vecumā (Suggate, Schaughency, Reese, 2012). Ja bērni tiek mudināti iemīlēt lasīt jau no agras bērnības, viņiem, visticamāk, patiks lasīt un mācīties jaunas lietas, pieaugot (Rose, 2006).

Pētījumos nereti tiek apsvērta jautājums, vai pirmsskolas bērni ir pārāk mazi, lai iemācītos lasīt? (Cunningham & Carroll, 2011). Atbilde uz šo jautājumu visbiežāk ir “nē”. Pētījumi liecina, ka pirmsskolas bērniem vecākajā pirmsskolas vecumposmā, tostarp tiem, kuri ir pakļauti dažādiem riskiem, var iemācīt lasītprasmei nepieciešamās atšifrēšanas prasmes (Ehri, Nunes, Stahl, Willows, 2001; Suggate, 2010). Turklāt atsevišķi pētījumi liecina, ka bērni var mācīties lasīt pat no četrus gadu vecuma (Seymour, Aro, Erskine un COST Action Network, 2003).

Prasmīga lasīšana parasti ietver pirms lasīšanas, atšifrēšanas, lasīšanas un lasīšanas izpratnes prasmju attīstīšanu, un katru no tām ietekmē dažāda pirmsskolas un skolas pieredze (Dickinson, McCabe, Anastasopoulos, Peisner-Feinberg, & Poe, 2003; Neuman, 2006). Atšifrēšana sevī ietver alfabēta zināšanas, spēju atšifrēt un spēju izlasīt. Valodas izpratne sevī ietver izpratni par rakstīto un runāto valodu – semantiku, sintaksi, vārdu krājumu, fonemātisko izpratni, fonoloģiju, pragmatiku un kritisko domāšanu. Spēja izlasīt ir definējama kā spēja tekoši, precīzi lasīt un izprast izlasīto (Suggate, Schaughency, Reese, 2012).

Pirmslasīšanas prasmju priekšrocības sniedzas daudz tālāk par bērna akadēmiskajiem sasniegumiem. Skolēniem, kuri strādā pie šīm prasmēm pirms bērnudārza, bieži vien ir spēcīgāka zinātkāres sajūta un labākas klausīšanās prasmes. Lai gan šīs īpašības var veicināt skolēnu panākumus skolā, tās var arī veicināt labāku labklājību un vispārējo dzīves kvalitāti ārpus akadēmiskās vides (AAP, 2021).

Lai gan lielākā daļa bērnu sāk lasīt bērnudārzā vai pirmajā klasē, iemācīties lasīt nav tik vienkārši, kā paņemt rokās grāmatu. Bērni nevar iemācīties atšifrēt burtus, vārdus un teikumus bez palīdzības vai sagatavošanas. Faktiski prasmes, kas veicina lasītprasmi, sāk attīstīties jau tad, kad piedzimst mazulis. Kad bērni mācās sazināties un pirmo reizi saskaras ar rakstīto valodu un grāmatām, viņi jau sasniedz galvenos lasīšanas pavērsienus. Vecums, kurā bērni sāk lasīt, ir atšķirīgs, un var būt atkarīgs no tādiem faktoriem kā kognitīvā attīstība un sociālekonomiskās atšķirības (Rose, 2006).

Bērnudārza gadi ir sensitīvs periods, lai mācītu bērniem agrīnas lasīšanas prasmes, un jebkādi norādījumi šajā periodā nāks par labu bērniem. Šo gadu laikā (un pat agrāk) vecāki un skolotāji var sadarboties, lai palīdzētu novērst lasīšanas nepilnības skolās. Jo vairāk bērni jau no paša sākuma būs pakļauti grāmatām un pirms lasīšanas aktivitātēm, jo labāk viņi būs sagatavoti, mācoties lasīt. Zīdaiņa vecumā un agrā bērnībā bērni attīsta valodas prasmes, kas vēlāk uzlabo lasīšanas spējas. Bērnu smadzenes vecumā no nulles līdz pieciem gadiem attīstās ātrāk nekā jebkurā citā laikā. Tas ir tad, kad mazuļi sāk veidot savu vārdu krājumu un saprast savas dzimtās valodas gramatiku. Līdz trīs gadu vecumam lielākā daļa bērnu ir apguvuši savas valodas pamatus un katru gadu turpina apgūt aptuveni 5000 jaunu vārdu (Winner, 2012).

Valodu prasmes ir svarīgas, jo lasīšanas prasmes balstās uz stabila vārdu krājuma. Valoda un lasītprasme ir tik cieši saistītas, ka līdzās grāmatu iepazīšanai vienas stiprināšana pozitīvi ietekmē otru. Spēcīga valodas attīstība tiešā veidā bērņā var attīstīt galvenās lasīšanas prasmes un kļūt par efektīviem komunikatoriem. Pētījumi liecina, ka bērni attīsta spēcīgas lasīšanas prasmes, ja vecāki viņus iepazīstina ar grāmatām mājās (Winner, 2012).

Kopumā prasmīgu lasīšanu pamatskolā veido agrīna lasītprasmes pieredze ilgi pirms bērns sastopas ar formālu lasīšanas apmācību. Spēcīgas lasītprasmes izglītības nodrošināšana bērniem pirmajos gados nodrošina labākus mācību rezultātus un lasīšanas panākumus vēlāk (Campbell, Pungello, Miller-Johnson, Burchinal & Ramey, 2001). Tāpēc šķiet skaidrs, ka iesaistīšanās bagātīgā valodas un lasītprasmes pieredzē mājās un sabiedrībā rada bērnam plašas iespējas (Snow & Juel, 2005).

Pētījumi liecina, ka lasīšana, runāšana un regulāra dziedāšana ar maziem bērniem no dzimšanas stimulē smadzeņu attīstību. Šī stimulācija savukārt veido valodu, lasītprasmi un bērnu motivāciju mācīties. Maza bērņa agrīnā valodu pieredze palīdz sasniegt labākas akadēmiskās prasmes. Lasīšana skaļi, runāšana un dziedāšana ar maziem bērniem, sākot no dzimšanas, ir gan jautri, gan noderīgi. Ieguvumi ir tik skaidri un svarīgi, ka lasīšanas veicināšana mazu bērnu pārbaudēs ir kļuvusi par būtisku bērnu aprūpes sastāvdaļu. Ikdienas lasīšanas rutīnas uzsākšana ar

maziem bērniem, iespējams, lai iekārtotos pirms gulēt iešanas, ir veids, kā veidot veselīgus ieradumus, kas paliek visu mūžu (AAP, 2014).

Ilgi pirms bērni sāk lasīt un rakstīt parastajā izpratnē, viņi apgūst lasītprasmi. Jau no pirmajiem dzīves mēnešiem bērnu pieredze ar mutiskās valodas attīstību un lasītprasmi sāk veidot pamatu vēlākiem lasīšanas panākumiem. Un tas, ko viņi mācās, nav pārsteigums: ko, kāpēc, kad un kā cilvēki lasa, raksta un lieto rakstīto valodu. Piemēram: izklaidēt un informēt (bilžu grāmatas, avīze, TV ceļvedis); sazināties laikā un attālumā (īstziņas, e-pasti, rakstiskas piezīmes un vēstules); atcerēties un plānot (iepirkumu sarakstus, plānus un grafikus); lai instruētu un vadītu (spēļu norādes, rokasgrāmatas, receptes) — un vēl un vēl. Gandrīz katram cilvēku solim ir atbilstošs rakstīšanas žanrs un rakstīšanas forma (Duke & Carlisle, 2011). Bērni, kuri sāk atpazīt alfabētu agrā vecumā, biežāk ātrāk uztver rakstītus vārdus un agri iemācās rakstīti (Ehri, 2005).

Bērniem nav “jāgatavojas”, lai iemācītos lasīt un rakstīt. Bērni sāk mācīties valodu no dzimšanas brīža. Nekad nav par agru sākt lasīt bērnam — mazuļiem patīk dzirdēt vecāku balsis, kas viņiem lasa, pat ja tas ir rīta laikraksts (Bernstein, 2010). Bērni vispusēji attīstās, kad viņiem apkārt skan bagātīga valoda, gan mutiski, gan rakstiski, no rīta, pusdienlaikā un vakarā. Spēlējoties ar valodu, deklamējot bērnu dzejoļus, dziedot dziesmas un iesaistot bērnus ikdienas sarunās un grāmatu lasīšanā. Vislabāk ir pilnveidot lasītprasmi visas dienas garumā, jo bērni vislabāk mācās, atkārtoti saskaroties ar materiāliem un pieredzi (Bennett-Armistead, Duke, & Moses, 2005).

Bērns kontaktā ar lasīšanu nonāk dabiski, tādēļ pieaugušā uzdevums ir radīt vidi un piedāvāt aktivitātes, kurās bērns dabiski tiktu mudināts apgūt lasītprasmi. Vispopulārākais pirmais simbols un lasītprasmes aizsākums ir bērna vārda pirmais burts (Kaņepēja R., u.c. 2012).

Bērni ātri saprot, ka rakstītajai valodai ir vairāki mērķi - viņi uztver savus rakstītos vārdus kā “viņiem piederīgus”, atpazīst drukas regulējošo raksturu uz ielas, piemēram, apstāšanās zīmes, un saprot drukas lomu ikdienas dzīves vadīšanā mājā un citur. Lasiet skaļi visu, pat iepirkumu sarakstus, ceļa zīmes un rēķinus, lai parādītu saviem bērniem, cik svarīga ir lasīšana. Lasot jaundzimušajam, kļūst skaidrs, ka jūsu ģimene uzskata, ka lasīt prieka pēc ir vērts, un sūta ziņu, ka lasīt ir jautri. Maziem bērniem ir īsa uzmanība, tāpēc mēģiniet lasīt īsu laiku, vairākas reizes dienā (Bernstein, 2010).

Ilgtermiņa lasītprasmes attīstībai ir svarīgi palīdzēt bērniem izveidot vienkāršus ikdienas ieradumus, piemēram, katru dienu skaļi lasīt grāmatu. Turklāt skaļa lasīšana var uzlabot smadzeņu attīstību šajos kritiskajos pirmajos gados (Rose, 2006). Lasīšana skaļi bērniem ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā viņus iepazīstināt ar bagātīgu valodu un veicināt īpašas agrīnas lasītprasmes prasmes, kas nepieciešamas, lai veicinātu gatavību skolai. Regulāra lasīšana ar

maziem bērniem stimulē optimālus smadzeņu attīstības modeļus un stiprina vecāku un bērnu attiecības kritiskā bērna attīstības brīdī, kas savukārt veido valodu, lasītprasmi un sociāli emocionālās prasmes, kas ilgst visu mūžu (AAP, 2021).

Mutiskā valoda un vārdu krājums, ko bērni apgūst, mijiedarbojoties ar vecākiem, brāļiem un māsām, aprūpētājiem un pedagogiem, ir pamats vēlākai lasītprasmei un mācībām visās mācību jomās. Bērni gūst labumu no plašām iespējām klausīties un lietot sarežģītu runāto valodu. Jo biežāk pieaugušie lieto konkrētus vārdus sarunās ar maziem bērniem, jo ātrāk bērni lieto šos vārdus savā runā (BCYF, 2016).

Lai lasītprasmes mācība notiktu veiksmīgi, līdz 5 gadu vecumam bērnam jāattīsta šādas iemaņas:

- redze – spēja atšķirt garus un īsus vārdus, jāspēj atšķirt dažādas un savā starpā līdzīgas formas, spēja noteikt iztrūkstošs attēls kādā attēlu sērijā, ja pirms tam bērns ir ticis iepazīstināts ar konkrēto attēlu sēriju, spēja secīgi salikt 5 – 7 attēli un jāpamato izvēlētais kārtības izvēle, spēja atrast savu vārdu starp citiem vārdiem, spēja patstāvīgi salikt dažādas puzzles.
- dzirde – vārdu ritmizēšana, spēja atkārtot 4 – 5 pieaugušā nosauktus vārdus tieši tādā pašā secībā, spēja sadzirdēt atšķirības vārdos, kuros ir dažādas pirmās skaņas (Kaņepēja, u.c. 2012).

Ja bērniem ir iespēja lasīt grāmatas un baudīt lasītprasmes aktivitātes strukturētā mācību vidē, viņi, visticamāk, sāks lasīt bērnudārza vecākajā vecumposmā (Bailey, 2015).

Darba autore secina, ka, lai veiksmīgi uzsāktu lasītprasmes apguvi nepieciešama sekmīga vispusēja bērna attīstība. Jau sākotnēji nepieciešams ar lasīšanu iepazīstināt kā ar patīkamu un pozitīvu nodarbi, veidot ikdienišķus ieradumus, kas turpmāk sekmēs lasītprasmes attīstību. Nākamajā nodaļā darba autore raksturo lasītprasmes mācību pirmsskolas pedagoģiskajā procesā.

2.2. Lasītprasmes mācība pirmsskolas pedagoģiskajā procesā

Lasīšanas iesākumi ir skaņu uztvere. Mācīt lasīt var pielietojot dažādas metodes, bet galvenais uzdevums ir raisīt vēlmi lasīt, apzināt bērna darbību, radīt bērnam izpratni par to, kas ir lasīšana. Bērns par dažādām skaņām interesējas jau ļoti agrīnā vecumā. Jau 2 – 3 gadu vecumā bērns skaņas spēj izšķirt un raksturot, tādēļ bērnam jāvingrinās uztvert dažādas apkārtne dzirdamās skaņas (Kaņepēja u.c. 2012).

Nozīmīgs priekšnosacījums lasītprasmes apgūšanai ir vecāku līdzdalība un sadarbšanās ar pedagogu. Jau ikdienā vecāki var aktualizēt pirmsskolā apgūtās zināšanas lasītprasmes nostiprināšanai un trenēšanai, bet tikai tā, lai neradītu bērnam nepatiku pret lasīšanas apgūšanu (VISC, 2011).

Valodas attīstīšana un ceļš uz lasītprasmes attīstīšanu ir sarežģīts. Lai prasmīgi un daudzveidīgi izprastu un mācītos visu par vārdu un valodu jāattīsta dzirdes uztvere, fonētiskā dzirde, jāvingrina un jāattīsta artikulācijas aparāts, jāvingrinās pareizi izrunāt gan skaņas, gan vārdus, jāspēj diferencēt skaņas vārdos, jāpaplašina vārdu krājums, jāmacās lietu, parādību nosaukumi, jāapgūst tas, ka vārds apzīmē ne tikai priekšmetus, bet arī darbības un īpašības, vārdi locījumos atšķiras pēc to izrunas, jāiepazīst dažādas intonācijas un tembris, jāiepazīst burti (Golubina, 2007).

Valodas un lasītprasmes attīstība ir galvenais fokuss valodas jomā pirmsskolas izglītībā. Pirmsskolas skolotāji parasti ir spēcīgi dažos efektīvas valodas un lasītprasmes apmācības aspektos, piemēram, vārdu lasīšanas prasmēs. Tomēr citas jomas – īpaši vārdu krājums, lasīšanas izpratne, konceptuālās un satura zināšanas – nav tik uzsvērtas, īpaši informatīvo tekstu izmantošana, kas veicinātu agrīnās lasīšanas prasmes (BCYF, 2016).

Lai sekmētu bērna vispārēju gatavību uzsākt skolas gaitas:

- Jāņem vērā bērna psiholoģisko vajadzību apmierināšana.
- Jārada bērnam vide, kura ir motivējoša un iniciatīvu raisoša.
- Jārada bērnam apstākļi, kuros viņš piedalās lēmumu pieņemšanā un ir iniciators (Kaņepēja, 2003).

Sešus gadus vecs bērns pirmsskolas izglītības posmā apgūst īsu tekstu (4 – 7 vārdi) lasīšanu (VISC, 2011). Pirmsskolas programma “Skola 2030” vecākajā posmā paredz šādu sasniedzamo rezultātu, kas saistīti ar lasītprasmes apguvi, to apguves gaitu, un skolotāja darbību.

“Plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts – lasa vārdus, saprot izlasīto. Bērna darbība plānotā rezultāta sasniegšanai – nosauc apkārtņē un tekstā redzamos pazīstamos burtus. Nosauc zināmam burtam atbilstošu skaņu. Saliek vārdu no burtiem, ievērojot virzienu no kreisās puses uz labo. Lasa savu vārdu. Lasa īsus vārdus apkārtējā vidē, grāmatās, žurnālos, digitālos informācijas avotos. Skolotāja darbība – lasīšanai piedāvā burtus, īsus vārdus un vārdu spēles. Rada situācijas,

kurās nepieciešams izlasīt, piemēram, kādu uzrakstu. Cenšas strādāt ar bērniem mazās grupās vai individuāli”².

Spēja lasīt ir lasītmācīšanās un lasīšana, lai mācītos. Lasītprasmes attīstīšana norit trijos posmos:

Pirmslasīšanas posms.

Pirms apgūt spēju lasīt svarīgi divi aspekti:

- Pozitīva saskarsme ar uzrakstītu vārdu – svarīga pozitīva vide kurā bērnam ir iespēja redzēt, ka lasīšana ir interesanta, šo aspektu rada ģimenē. Bērnam nepieciešama saskarsme ar grāmatām, vide kurā bērnam ir brīvi pieejamas grāmatas pētīšanai, kā arī iespēja klausīties, kā lasa skaļi priekšā, lai jau agrīni izprastu un mācītos tempa, intonācijas, tembra nozīmi lasītā izpratnei. Uzturēšanās pozitīvā un rosinošā vidē sekmē vēlāku sekmīgu lasītprasmes apguvi (Mand, 2008). Pretēja vide kurā bērnam grāmatas un lasīšana netiek atspoguļota kā kaut kas pozitīvs rada pretēju efektu - negatīvu tālāko lasītprasmes attīstību (Kauliņa, 2012).
- Dažādu prasmju attīstīšana – telpiskās sajūtas attīstīšana, dažādu formu iepazīšana, redzes un vizuālās atmiņas trenēšana, iepazīšanās ar burtiem un zilbēm un citi svarīgi komponenti, lai attīstītos lasītprasme (Auziņa, 2014; Tūbele, 2008).

Lai sagatavotos lasīšanai jau agrīnā vecumā var izmantot dažādas praktiskas un rotaļveida darbības. Dažādas aktivitātes, kas attīsta pirkstu sīko muskulatūru - rotaļāšanās ar lego klučiem, dažādas aktivitātes ar zīlēm, pērlītēm, kastaņiem, darbošanās ar plastilīnu un citas aktivitātes (PUPA, 2019).

Lai sekmētu vidi, kurā bērnos rosinātu interesi par lasīšanu var ļoti dažādos veidos. Lasīt skaļi priekšā dažādas pasakas, pievienojot tām secīgus attēlus, kas atspoguļo stāsta norisi, tādējādi rosinot bērnu interesei un veicinātu izpratni par lasīto. Lasīšanu var papildināt arī ar video vai dažādu citu animācijas fragmentu vērošanu. Jārosina bērnu iesaiste, piemēram, atbildot uz jautājumiem par dzirdēto, secīgi to atstāstīt, vizualizēt to, zīmēt sižetiskus attēlus, izspēlēt dažādas dramatiskās rotaļas. Pirms lasīšanas ļaut bērniem prognozēt notikumus, apskatot grāmatas vāka un stāsta ilustrācijas.

Lasot skaļi priekšā bērniem vajadzētu izvēlēties īsus literārus darbu, dažādu žanru darbus, kuros atspoguļoti vienaudži, bērniem aktuāli notikumi un problēmas. Nepieciešams lasīt dažādu literatūru - tautas un literārās pasakas, stāstus, dzejoļus, izziņas literatūru, žurnālus un dažādas bilžu

² Pirmsskolas mācību programma. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>

grāmatas (Atbalsts izcilībai, 2020). Bērnam ieteicams sekot līdzi tekstam, ko priekšā lasa pieaugušais, īpaši, ja pirms tam bērns nav apguvis lasīšanu. Šāda aktivitāte ļauj bērnam iegūt informāciju, vērot un atdarināt, lasīt uztverot vārdus un it kā tos fotogrāfējot veselumā (Anspoka, Tūbele, 2015)

Lai netieši veicinātu bērna lasītprasmes attīstību jau agrīnā vecumā ar bērnu daudz jārunā, jāstāsta, jāskaidro, jāļauj un jāiedrošina jautāt un jāsniedz atbildes. Piemēram, lasot kādu stāstu vai pasaku var apstāties un ļaut bērnam spriest, kā tas varētu turpināties (Anspoka, 2008).

Lasītprasmes apguve

Lasītprasmi bērns sāk apgūt jau agrā bērnībā - sākumā bērns mehāniski atdarina un iegūst. Vēlāk bērns jau apzināti veic lasīšanas darbību un izprot lasītā saturu (Kauliņa, Tūbele, 2012). Lasītprasmes ātrāku attīstību veicina pilnvērtīgs vārdu krājums un runas līmenis (Anspoka, 2008).

Spēja lasīt bērnā attīstās līdz pat 4. klasei. Šis process ir sarežģīts, sevī ietverot sensoriskās domāšanas prasmes. Kad bērns sācis lasīt un spēj to darīt kvalitatīvi, bērns var saprast izlasīto, analizēt to, paust attieksmi par to, ko lasījis. Paralēli tam nepieciešams uzturēt interesi un izpratni par lasīto, un veidot motivāciju turpināt to trenēt (HRDC, Erasmus+, 2015).

Veidojot vidi bērnu lasītprasmes attīstīšanai bērniem jābūt pieejamām pievilcīgām grāmatām, katru dienu jāatvēr pietiekami daudz laika lasīšanai un valodas attīstīšanas aktivitātēm, jāizveido bērniem redzamas ilustrācijas ar burtiem un saskaņotiem attēliem, vārdiem ar saskaņotiem attēliem. Jāveido tāda atmosfēra, kurā bērniem patīk mācīties (USDE, 2006).

Spēja lasīt jeb lasīšanas kompetence sevī ietver:

- valodas kompetenci – lasītprasmi;
- komunikatīvo kompetenci – prasmi izmantot izlasīto;
- sociālkultūras kompetenci – izpratni par to, ko lasa;
- mācīšanās kompetenci - izpratni par to, kāpēc lasa (Kauliņa, Tūbele, 2012).

Lai pilnvērtīgi apgūtu prasmi lasīt, pirms tam jāapgūst daudz citas spējas – acu kustība, orientācija, atmiņa un citas, bet tikai šo iemaņu apguve vien nav ceļš uz lasīšanu. Jāsaprot, ka lasīt var iemācīties lasot. Lai iemācītu bērnam lasīt jāattīsta sešas pamatprasmes:

- jātrenē fonētiskā dzirde;
- jāapgūst fonika un skaņošana;
- jātrenējas kontrolēti lasīt skaļi;
- jātrenē lasīšanas temps;

- jātrenē lasīšana ar izpratni;
- jāpaplašina vārdu krājums.

Ja bērna lasītprasmes mācīšanās procesā kāds no komponentiem iztrūkst, lasītprasmi nevar apgūt pietiekami efektīvi. Spēja lasīt un tās mācīšanās bērnam nav tik pat dabiska kā mācīšanās staigāt vai runāt, tādēļ jāsaprot, ka šī prasme ir sarežģīts process, kurš sastāv no valodas attīstības un teksta dekodēšanas - spēja tekstu pārveidot par runu. Lai iemācītos lasīt, jāsaprot un jāmāk abi šie komponenti (Latvijas Disleksijas biedrība, 2015).

Lasītprasmi raksturo šādi lielumi:

- Pareizība - lasīšana bez kļūdām, spēja lasīt neizlaižot vārdus, nesajaucot burtus un skaņas.
- Apzinātība - lasīšana ar izpratni par teksta saturu.
- Ātrums - lasīšana tādā tempā, lai uztvertu teksta saturu. Ātrums ir ļoti svarīgs tieši klusajai lasīšanai.
- Izteismīgums - lasīšana loģiski izmantojot uzsvarus, intonāciju, pauzes un citus izteismīgas runas līdzekļus. Izteismīgums ir ļoti svarīgs tieši skaļai lasīšanai (PUPA, 2020).

Mācīt lasīt var ļoti dažādi. Tradicionāli bērni mācās lasīt burtus pa vienam, kad iemācījušies dažus burtus, mācās tos savienot - lasīt īsus vārdus un zilbes. Kad iemācīts lasīt īsus vārdus, pakāpeniski sāk lasīt īsus teikumus. Taču nereti bērni veiksmīgāk apgūst prasmi lasīt, ja tradicionālo pieeju apvieno ar citu - veseluma pieeju. Šī pieeja nesāk ar vingrinājumiem burtu iegaušanās, bet ar tekstu - dzejoli, stāstiņu, pasaku. Tekstus izmanto skaņu saklausīšanai, izdalīšanai, izrunāšanai, vārdu saklausīšanai. Sāk ar tekstu, nonākot līdz teikumiem, vārdiem, zilbēm burtiem un skaņām. Šādi bērni iegauš vārdu kā kopumu, bet tas neļauj bērnam izlasīt jebkuru vārdu, tādēļ paralēli veseluma pieejami ir jāmācās arī atsevišķi burti (PUPA, 2019).

Var mācīt ieviešot veseluma metodi. Tajā galvenā vienība ir vārds kontekstā. Bērns lasa vārdus, kas izraisa asociācijas, tādējādi bērns saprot lasīšanas procesu un tā jēgu (Tūbele, 2008). Katrs bērns ir citāds, arī lasītprasmi katrs mācās citādi, tādēļ nepieciešams apvienot dažādas metodes, lai visi bērni sekmīgi apgūtu lasītprasmi. Veseluma metodi var kombinēt ar analītiski sintizējošo metodi - no skaņas/burta un zilbes līdz vārdam. Burtu secībai jābūt tādai, ka skolēns tos var apvienot ar citiem jau apgūtajiem burtiem un lasīt īsus vārdus (Anspoka, Tūbele 2015).

Metodes, kā mācīt lasīt ir dažādas, bet jebkura no tām iesākas ar bērnu intereses rosināšanu pret lasīšanu kopumā, tās nozīmi. Lai to sekmētu, bērnus jāiepazīstina ar skaistām bilžu grāmatām,

dažādām pasaku grāmatām, jārada pozitīvs priekšstats par grāmatām kā resursu, kurās iegūt dažādas zināšanas. Lasītprasme sākas ar bērna iepazīstināšanu ar burtiem. Vispirms bērni jāiepazīstina ar burtiem netieši, pēc tam tieši. Abos gadījumos pedagogam jāizvēlas dažādi paņēmieni (Golubina, 2007).

Lasītprasme iesākas ar burtu iepazīšanu. Burti ir visapkārt - uzraksti, reklāmas, grāmatas u.c. Burti ir attēloti arī uz bērnu rotaļlietām - klučiem, paklājiņiem, piramīdām, puzzle. Darbojoties ar dažādām rotaļlietām, kuros var ievērot burtus, bērni iepazīst burtus jau tad, kad vēl tos nespēj nosaukt. Bērniem jau pirms konkrētas lasītprasmes apguves var piedāvāt spēles, kurās iepazīt burtus, tādējādi bērnam radīsies interese par burtiem, bērns attīstīs vērīgumu, uzmanības noturīgumu, atmiņu (PUPA, 2019).

Burtu mācīšana sākas ar rotaļu. Pirmajiem burtiem, ar kuriem iepazīstas bērni, jābūt lieliem, krāsainiem. Burtus var zīmēt smiltīs, izstaigāt ar pēdām, izšūt, iztaustīt, izgriezt, izkrāsot. Burti var būt dažādu lielumu, dažādas faktūras, tekstūras, ar iespēju burtus iztaustīt, izveidot no dažādiem materiāliem (Anspoka, 2008).

Apgūt burtus var dažādi. Bērni tos var meklēt apkārtnē redzamajos uzrakstos, žurnālos, grāmatās, var veidot dažādas spēles, kurās jāmeklē dažādi burti, piemēram - jāmeklē visi burti, kas sastāda kādu vārdu u.tml., bērni var darboties ar magnētiskajiem burtiem. Mācoties burtus ir svarīgi bērnam mācīt burtiem atbilstošas skaņas nevis to nosaukumus. Piemēram, B – [b], nevis bē, L – [l], nevis el, lai bērnam nerodas problēmas vēlākā posmā apgūt lasīšanu (PUPA, 2019).

Uzsākot lasīt bērns palēnām saprot, ka valoda ir zīmju sistēma. Katra zīme ir elements, kas jāizprot un jātulko, lai spētu to izprast. Vairums bērnu ļoti vēlas iemācīties šo prasmi, pašapliecināties un parādīt savu spēju apgūt lasītprasmi (Auziņa, 2014).

Lasot bērnam jādarbojas ar pareizu skaņu lietošanu, tādēļ bērnam vispirms jāiemācās vārda skaņu forma, skaņu uztvere, to saklausīšana un skaņu tīrrunas veidošana. Nepieciešams mācīties arī runas skaļumu, paužu lietojumu runā, tembru, intonāciju, kā arī jāturpina artikulācijas aparāta pilnveidošana un attīstīšana (Golubina, 2007).

Mācoties saklausīt skaņas, bērniem var piedāvāt dažādas didaktiskās spēles. Piemēram, piedāvāt dažādus attēlus, kuru savstarpējā sakarība ir vienāda vārda sākuma skaņa. Piemēram suns - saule, zivs - zaķis u.tml. Bērnam jāatrod atbilstošie pāri. Bērns nosauc attēlos redzamo, šādi attīsta prasmi saklausīt, izdalīt pirmo skaņu vārdā, attīsta fonētisko dzirdi, māca meklēt savstarpēji vienādas skaņas (PUPA, 2019;).

Kad bērns iemācījies noteikt pirmo skaņu vārdā, jāiemācās šo skaņu saistīt ar atbilstošu burtu (PUPA, 2019). Pēc tā apgūšanas turpina ar vārda pēdējās skaņas atpazīšanu. Sākumā izmanto

vienas zilbes vārdus, vēlāk pievieno divu zilbju vārdus. Iesāk ar garo patskaņu saklausīšanu, pēc tam divskaņus, pēc divskaņiem - gari izrunājamus līdzskaņus. Tikai pēc tam – īsos patskaņus un līdzskaņus. Paralēli skaņu izšķiršanai un atpazīšanai bērns ir jāiepazīstina arī ar konkrētās skaņas apzīmējošu burtu. Valodā pastāv arī tādi vārdi, kas rakstāmi vienādi, bet izrunājami citādi, tādēļ šādu vārdu izrunu bērniem māca teikumā jeb kontekstā (Golubina, 2007).

Kad ir apgūta spēja izšķirt visas skaņas vārdā, bērns mācās noteikt skaņu daudzumu vārdā. Bērnā jāpazīst, ka skaņas izrunā dažādi, to daudzums dažādos vārdos ir atšķirīgs. Šo iemaņu var apgūt dažādi, bet galvenais ir izšķirt, cik daudz un kādas ir skaņas, no kā sastāv vārds. Pēc tam katrai skaņai piešķir apzīmējumu - burtu, tā lēnām apgūstot vārdus, vārdu sastāvu (Golubina, 2007). Lai spētu izlasīt uzrakstīto, bērnam jāspēj noteikt burtam atbilstošo skaņu un jāspēj tās visas savilkt kopā (PUPA, 2019).

Lai sekmētu lasītprasmes attīstību, visu nepieciešamo iemaņu apguvi pedagogam jāizmanto spilgti, viegli saprotami un bērnam interesējoši vizuālie izdales un uzskates materiāli (Golubina, 2007).

Lai bērnu iepazīstinātu ar lielajiem, mazajiem un rakstītiem, drukātiem burtiem var izmantot ābeci. Ar ābece palīdzību bērns gan atkārto, gan mācās dažādu veidu burtus, lasa zilbes, vārdus, teikumus (PUPA, 2019).

Kad apgūta iemaņa veidot vārdus, izšķirt skaņas, burtus tajos, bērnam jāpazīst, ka virknējot vārdus var veidot īsus un garus, vienkāršus un saliktus teikumus. Bērns ar teikumu uzbūvi, garumu, veidiem iepazīstina ar grafiskiem uzskates līdzekļiem. Jau iepriekš apgūtā vārdu grafiskā attēlošana šajā lasītprasmes mācīšanās procesā pārtop par dažādu vārdu grafisko attēlu virknēšanu teikumos. Šāda grafiskā modelēšana palīdz bērnam izprast teikumu veidošanos, to garumu atšķirību (Golubina, 2007).

Pēc tam, kad bērns iemācījies analizēt vārdus, jāapgūst iemaņa dalīt vārdus zilbēs, noteikt zilbju skaitu vārdā. Šo iemaņu viegli apgūst un kontrolē ar rokas palīdzību. Roku novieto ar plaukstas augšpusi pie zoda un izteiksmīgi izrunājot vārdu, izrunas laikā var novērot un skaitīt zilbju skaitu. Paralēli šai mācīšanās metodei notiek arī pareiza uzsvāra mācīšana - latviešu valodā pareizs uzsvārs ir pirmajā zilbē (Golubina, 2007).

Vēlme arvien trenēt lasītprasmi rodas tad, ja bērns spēj tekstu analizēt, izprast izlasīto, izteikt par to viedokli, izdarīt secinājumus. Svarīgs aspekts ir arī lasītā teksta piemērotība bērna vecumposmam un interesēm. Piecu līdz sešu gadu vecumā bērns lasīt vēl tikai mācās un vēl joprojām vairāk vēlas klausīties nevis pats lasīt. Bērniem šajā vecumā patīk lasīt par sava

vecuma personu, par vidi, kura viņiem ir pazīstama, pašu aktivitātēm un vēlmēm, informāciju, ko pazīst un zina (Auziņa, 2014).

Pirms lasīšanas bērnus var sagatavot ar dažādu spēļu, rotaļu, mīklu un dažādu asprātīgu vingrinājumu palīdzību, tādējādi raisīt pozitīvas emocijas saistībā ar lasīto. Lai rosinātu vēlmi lasīt, jāizvēlas bērna vecumposmam un interesēm atbilstošs literārs teksts, jāpiedāvā daudzveidīgi teksti un to saturs (Atbalsts izcilībai, 2020).

Visbūtiskākā prasme, lai veiksmīgi uzsāktu skolas gaitas ir lasītprasme, jo tieši spēja izlasīt tekstu un izprast izlasīto būs nepieciešama jebkurā citā mācību priekšmetā. Lai šo prasmi veicinātu un nostiprinātu, obligāti ar to nedaudz jādarbojas arī vasarā pirms bērnus uzsāk skolas gaitas. Ar jebkuru no akadēmiskajām prasmēm jāveido pozitīvas asociācijas. Kopā ar bērnu var lasīt bērnam interesējošas grāmatas, pamīšus piedāvājot lasīt gan bērnam, gan pieaugušajam (Bite, 2023).

Lasītprasmes pilnveide.

Pilnveide notiek visu mūžu. Pilnveidot lasīšanu var apgūstot dažādas lasīšanas stratēģijas, mācoties lasīt citās valodās. Lasītprasme ir sarežģīta un sevī ietver vārdu skaņas atveidošanu, iespīestā vai rakstītā vārda uztveršana – teikumu veidošana runā jeb runāšana. Teksta izpratne – autora domas uztveršana, sava viedokļa izteikšana par izlasīto. Ļoti svarīgs komponents ir arī motivācija – vēlme lasīt, lai iegūtu arvien jaunas zināšanas (Zumbach & Mandl, 2008; Ищук, 2001).

Labas lasītprasmes iemaņas sastāv no pieciem komponentiem:

- Fonētiska dzirde – spēja nošķirt skaņas vārdā un manipulēt ar tām.
- Fonika – spēja katru valodā esošo skaņu pārveidot par burtu vai burtu kopumu, izpratne par to, ka vārdus veido atsevišķu skaņu kombinācijas.
- Lasīšanas temps – spēja tekstu lasīt precīzi, atbilstoši saturam nepieciešamajā izteiksmē, ātrumā un tempā.
- Vārdu krājums – vārdu daudzums un dažādība, kas jāzina, lai spētu uztvert un lasīt tekstu valodā, kādā tas rakstīts.
- Teksta izpratne - spēja izprast un analizēt rakstīto (NIFL, 2003; Latvijas Disleksijas biedrība, 2015).

Arī tad, kad bērns jau iemācījies lasīt patstāvīgi, svarīgi ir turpināt lasīt priekšā skaļi, lai uzturētu bērnu vēlmi lasīt un pilnveidot lasītprasmi. Lasīt nepieciešams izteiksmīgi, jo pieaugušais ir bērna paraugs. Pirms lasīšanas var kopā ar bērnu apskatīt ilustrācijas, prognozēt par ko būs stāsts,

noskaidrot darba autoru, mudināt bērnu lasīt grāmatas nosaukumu, nodaļu virsrakstus, lasīt pamīšus vai lomās.

Pilnveidot jau apgūtu lasītprasmi var dažādos veidos. Piemēram, rosināt atstāstīt, lasīt pāros grūti izlasāmus vārdus, lasīt lomās, pievēršot uzmanību, vai otrs lasītājs ir izlasījis pareizi. Rosināt lasīt var daudzveidīgi, piemēram, aicināt bērnus meklēt informāciju par gaidāmo laika prognozi, dažādiem notikumiem u.tml. (Atbalsts izcilībai, 2020).

Pētījumi liecina, ka lielāko daļu lasīšanas problēmu, ar kurām mūsdienās saskaras pusaudži un pieaugušie, būtu bijis iespējams novērst, ja viņi būtu saņēmuši atbilstošu palīdzību agrā bērnībā (USDE, 2006).

Darba autore secina, ka veiksmīgai lasītprasmes attīstīšanai ir jāievēro secīgums, kādā lasītprasme jāapgūst, jāizmanto dažādas metodes gan atsevišķi, gan paralēli, lai palīdzētu bērniem lasītprasmi apgūt pilnvērtīgi. Nepieciešama rosinoša vide un motivējošas aktivitātes, lai bērni arvien pilnveidotu savas lasītprasmes attīstību. Nākamajā nodaļā darba autore raksturo didaktisko spēļu izmantošanu lasītprasmes attīstīšanai pirmsskolas vidējā vecumā.

2.3. Didaktisko spēļu izmantošana lasītprasmes attīstīšanai pirmsskolas vecākajā posmā

Pirmsskolas vecumā galvenais mācīšanās un izziņas veids ir rotaļa, tādēļ visiedarbīgākais veids, kā mācīties saklausīt skaņas, noteikt tās vārdos, mācīties zilbes, vārdus, teikumus ir didaktiskās spēles (Atbalsts izcilībai, 2020).

Didaktiskās spēles ir paredzētas, lai apgūtu pamata zināšanas. Spēles elements ļauj bērnam mācīties netieši. Spēles process un elements ir galvenais un bērns šī procesa gaitā apgūst ko jaunu, nostiprina zināšanas un prasmes, ļauj apgūt galveno izglītības funkciju – izglītoties (Rokasgrāmata dabaszinātņu un matemātikas skolotājiem, 2011).

Spēlējot dažādas spēles bērni apgūst gan tās konkrēto saturu, gan attīsta spēju plānot un sistemātiski domāt (Namsone, 2010). Spēle savā būtībā ir brīvprātīgs process, tādēļ raisa pozitīvas emocijas, vienlaikus attīstot bērnam patstāvību un radošumu. Didaktiskās spēles palīdz bērnos attīstīt paškontroles prasmes (Gorskis, 2012).

Skolotāji var palīdzēt uzturēt dažādību dažādos veidos, piemēram, izmantojot aktivitātes, kas prasa no skolēniem radošu domāšanu un akcentējot individuālo mācīšanos. Konkrētāks veids, ko skolotāji var izmantot, lai saglabātu daudzveidību klasē ir nebaidīties izmantot spēles kā mācību

metodi kopā ar citām metodēm. Spēles var būt īpaši piemērotas visiem valodu apguves posmiem (Aðalnámsskrá grunnskóla. Erlend mál., 2007).

Spēles ir jautras, kas ir ārkārtīgi svarīgi, jo tās var palīdzēt aktivizēt skolēnus, kuri intereses trūkuma dēļ iepriekš varēja būt neaktīvi. Ir ļoti svarīgi saglabāt skolēnus aktīvus, jo skolotāji nekad nevarēs iemācīt neko, ja vien nevarēs panākt, lai skolēni paši piedalās savā mācību procesā (Sigurðardóttir, 2010).

Daudzi pētījumi liecina, ka jāizstrādā izglītojošas spēles, kas atbilst skolēnu un mācību priekšmeta īpatnībām, īpaši attiecībā uz valodas izglītību (Maisarah, Vadinda, Dayana, 2021). Viens no galvenajiem faktoriem, kas padara izglītojošas spēles veiksmīgas, ir to spēja uzturēt bērnu motivāciju un interesi, pielāgojot mācīšanās un spēles pieredzi katra skolēna vajadzībām, vēlmēm, mērķiem un spējām (Kickmeier-Rust, Mattheiss, Steiner, & Albert, 2011).

Agrīnā bērnība ir lingvistiskās jaunrades attīstības periods, kurā maziem bērniem patīk atskaņas, dziesmas un vārdu spēles, un panākumi valodas kompetences attīstībā šajos posmos kalpo kā priekštecis viņu turpmākajām sekmēm. Valodu un mācīšanās prasmes gan pirmajā, gan otrajā un pat svešvalodā. Šajā vecumā bērniem joprojām patīk spēlēties (Lindqvist, 2001; Zaid, 2011). Bērni vēlas spēlēties vairāk, kā viņi vēlas formāli mācīties, tādēļ lieliska iespēja mācīt ir ļaut bērnam spēlēties (Brevik, 2019; Habib, Mustapha, & Ali, 2019).

Spēles var būt ļoti labs veids, kā praktizēt prasmi izmantot valodu un prasmi lasīt reālās situācijās. Izmantojot spēles kā mācību metodi var piešķirt skolniekam lielāku atbildību. Tas ļauj bērnam darīt vairāk pašam un kļūt par sevi pārliecinātākam, tādēļ spēles ir piemērotas arī kautrīgiem bērniem un bērniem ar zemu pārliecību (Sigurðardóttir, 2010).

Spēle ir būtiska izglītojoša darbība valodas apguves procesā. Tā ir viena no mācību procesa organizācijas formām, kas pārvērš izglītību dzīvā komunikācijā. Mācību procesā spēlēšanās tiek realizēta ar spēļu tehnoloģijām, izglītojošām spēlēm, rotaļīgiem vingrinājumiem, paņēmieniem un specifisku nodarbību organizēšanu. Spēles attīsta skolēnu valodas, komunikatīvās, izziņas un radošās prasmes. Spēles ietver dažādību mācību procesā un atbalsta skolēnu motivāciju (Birova, 2013).

Skolotājiem ir jāpārliecinās, ka viņi sīki izskaidro spēles noteikumus un, ka instrukcijas ir skaidras pirms spēles sākšanas. Spēles laikā skolotājiem ir svarīgi novērot un būt gataviem palīdzēt. Pēc spēles ir ieteicams veikt arī atgriezenisko saiti, jo tas dod bērnam laiku pārdomāt spēli un to, kā viņam veicās. Spēlei jābūt pieejamiem dažādiem grūtības līmeņiem, lai ar to var darboties visi. Tāpat ir svarīgi arī spēli modificēt, lai tā kļūtu par izaicinājumu arī tad, kad bērni to ir apguvuši (Sigurðardóttir, 2010).

Didaktiskās spēles ir viena no izplatītākajām un populārākajām metodēm mācību procesā. Šajās spēlēs mērķi tiek sasniegti precīzāk, tos ir vieglāk konstatēt, pedagogam nav grūti paskaidrot noteikumus, pamanīt skolēnu progresu (Selby, Walker, & Divarkar, 2007).

Visas pieejamās spēles nav piemērotas mācību procesa vajadzībām, tādēļ, izvēloties spēli, rūpīgi jāizvērtē, vai tā atbilst mācību mērķiem un mācību programmai. Mūsdienās ir pieejamas dažādas didaktiskās spēles, kuras paredzētas gan skolēnu motivēšanai, gan mācību procesa organizēšanai, bet ir arī daudz tādu spēļu, kas ir izklaidējošas un novirza no realitātes (Meij, Albers, & Leemkuil, 2011).

Jebkuras spēles galvenais skolēna pašmērķis ir gūt uzvaru. Gan par savu fizisko, intelektuālo, garīgo, radošo gan jebkuru citu jomu. Bērnam svarīgs ir spēles procesā gūtais apmierinājums. Spēle sevī ietver domu lidojumu, garīgu aktivitāti, dabas ritmu izjušanu, bērna tieksmi uz vēlamo un daudz ko citu (Antiņa, Mežale, 2008).

Veidojot vai izvēloties didaktisko spēli, jāievēro:

- spēles mērķim un saturam jābūt pielāgotiem mācību procesa mērķiem;
- spēle nevar kalpot kā autonoma nodarbības vienība;
- spēlei jābūt psiholoģiski un pedagoģiski pamatotai;
- spēlei jāatbilst skolēnu attīstības līmenim, interesēm un vecumposma raksturiezīmēm;
- spēle nedrīkst būt uzspiesta skolēniem, tai jānodarbina, jāiesaista pēc iespējas vairāk skolēnu;
- skolotājam tajā jāiesaistās;
- spēles saturam jāatbilst mācību saturam, tajā jāietver mācību problēma;
- spēlei jānodrošina iespēja bērnam būt autonomam, brīvam;
- spēles mērķim jābūt sasniedzamam, tam jāatbilst materiālajam nodrošinājumam;
- spēles ir dažāda rakstura un norises veida (Bogdanova, 2016; Antiņa, Mežale, 2008).

Didaktiskās spēles organizēšanai ir trīs posmi:

1. Sagatavošanās spēlei;
2. Spēles norise;
3. Spēles noslēgums.

Lai novērtētu didaktiskās spēles efektivitāti to var vērtēt pēc:

- Bērnu iesaistīšanās aktivitātes;

- skolēnu ieinteresētības;
- skolotāja lomas un pedagoģiskās darbības;
- skolēnu intelektuālās darbības intensitātes;
- sasniedzamo rezultātu un uzdevumu sasniegumiem (Bogdanova, 2016).

Ar didaktiskās spēles palīdzību iespējams pilnveidot un nostiprināt dažādas prasmes. Piemēram, lasītprasmi, runāšanas iemaņas, klausīšanos un izpratni, kā arī rakstīšanas prasmes un paplašināt vārdu krājumu (Stikute, 2011).

Lasītprasme sevī ietver acu un roku koordināciju, roku sīkās motorikas attīstību, spēju identificēt simbolus un spēju uzrakstīt simbola nozīmi. Visu to bērniem jā māca, lai nostiprinātu bērnu lasītprasmes pamatus, lai bērni varētu atbilstoši attīstīt savu rakstu valodu (Suherdi, 2012).

Tāpēc bērnus aktivitātēs jāiesaista dažādos veidos, kas vēl vairāk stimulē viņu prasmes skricelēt, veidot burtus, kombinēt burtus, atpazīt burtus, zināt vārdus, to izrunu un nozīmi. Interese būtiski atvieglo bērnu iesaistīšanos lasītprasmes attīstīšanā. Ir nepieciešami dažādi interesanti veidi, kā radīt bērnos vēlmi iesaistīties lasītprasmes attīstīšanā. Piemēram, tās ir spēles ar sava vārda simbolu, elku, mīļoto vārdu, spēļu aprīkojuma etiķešu nosaukumiem, pārtikas produktu etiķetēm, veikalu izkārtnēm un stāstiem. Jūtību pret simboliem var uzlabot ar dažādas valodu spēles, piemēram, rotaļas skaņu atrašanai, vārdu kāršu spēle, etiķešu griešana un etiķešu salīdzināšana (Canhyani, 2018).

Mācību aktivitātes bērnudārzā vai agrā bērnībā tiek vadītas spēlējoties, jo viņiem ir vieglāk saprast materiālu un mācīties ir jautrāk. Bērniem mācīties ir jautri ar spēļu palīdzību (Kokkalia, 2017.; Putri, Rakimahwati, & Zulminiati, 2018.; Yuliarti, 2018).

Turklāt skolēni ir jāmotivē mācīties lasīt. Pētījumi rāda, ka motivācijai ir liela nozīme lasītprasmes apgūvē. Bērnam ir svarīgi just vērtību mācai lasīt (Saunders, 2013; Seglem, Witte, Beemer, 2013; Wall, 2014).

Spēles nodrošina veidu, kā saglabāt skolēnu iesaistīšanos un motivāciju domāt. Aktīva iesaistīšanās un praktiska līdzdalība palīdz pievērst bērnu uzmanību. Bērniem aktīvi jā piedalās mācību procesā. Salīdzinoši bez riska vide ļauj skolniekam brīvi praktizēt jaunas prasmes jautrā, strukturētā mācību vidē. Iepriekšējie pētījumi liecina, ka lasīšanas sasniegumi ir tieši saistīti ar skolēna motivāciju lasīt (Wells & Narkon, 2011).

Izglītojošas spēles ir motivējošas un motivācija tiek paplašināta vai pārnesta uz jebkādu mācību vielu (Kang, Tan, 2014). Ja bērniem tiek nodrošināta iespēja mācīties caur spēlēm, iekšējo motivāciju rada pati darbība. Nav nepieciešami ārēji faktori, piemēram, atlīdzības vai sodi.

Nodrošinot izglītojamajiem aktivitāšu izvēli, var arī palielināt viņu prieku un motivāciju (Deci & Ryan, 2002). Spēļu izmantošana mācību programmā nodrošina, ka visi dalībnieki ir ieguvēji, jo visiem ir iespēja iesaistīties jautrā mācību pieredzē (Allery, 2004).

Darba autore secina, ka didaktiskās spēles spēj kvalitatīvi un efektīvi pilnveidot lasītprasmi, ja spēles tiek organizētas atbilstoši vecumposmam un ievērojot mācību procesa sasniedzamos rezultātus un mērķus. Nākamajā nodaļā darba autore raksturo lasītprasmes apguvi pedagoģiski eksperimentālajā darbībā.

3. Lasītprasmes apguve pedagogiski eksperimentālā darbībā

3.1. Pētījumā izmatotās metodes un vispārējs raksturojums

Darba autore izvirza **empīriskā pētījuma mērķi**: teorētiski analizēt un praktiski pārbaudīt lasītprasmes apguves iespējas didaktiskās spēlēs.

Mērķa īstenošanai izvirzīti **uzdevumi**:

1. Īstenot pedagogisko izmēģinājuma darbību lasītprasmes sekmēšanai.
2. Apkopot, analizēt un interpretēt pētījumā iegūtos rezultātus.
3. Izstrādāt secinājumus.

Atbilstoši izvirzītajiem pētījuma uzdevumiem tika izvēlētas sekojošas empīriskās metodes:

- Pedagogu anketēšana – “aptaujas veids; pirminformācijas vākšana ar anketu palīdzību (socioloģiskos, demogrāfiskos un citādos pētījumos)”.³
- Lasītprasmes pārbaude – “mērķtiecīga apskate, kas tiek veikta, lai pārliecinātos par kā esību un pareizumu; mērķtiecīga darbināšana, lietošana, lai pārliecinātos par pareizu funkcionēšanu; mērķtiecīga iztaujāšana, lai uzzinātu, novērtētu stāvokli, piemērotību, atbilstību u. tml.”.⁴
- Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība – praktiski pārbaudīt bērnu lasītprasmi, izmantojot didaktiskās spēles.
- Matemātiskā datu apstrāde – “jebkuras ar datiem veicamas darbības, ieskaitot datu vākšanu, reģistrēšanu, ievadišanu, ierakstīšanu, kopēšanu, glabāšanu, sakārtošanu, pārveidošanu, izmantošanu, nodošanu, pārraidīšanu, izpaušanu, bloķēšanu, dzēšanu”.⁵

Pētījums tika veikts Cēsu X pirmsskolas izglītības iestādē, pētījumā piedalījās 12 audzēkņi, no 6 – 7 gadiem. Empīriskā pētījumā audzēkņu vārdi ir mainīti. Pirms pētījuma uzsākšanas tika noskaidrots pētījumā iesaistīto bērnu lasītprasmes, skaņas saklausīšanas, zilbju veidošanas un to “vilkšana” klāt veidojot vārdus.

³ Tēzaurus, skaidrojošā un sinonīmu vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurus.lv/anket%C4%93%C5%A1ana:1>

⁴ Letonika, terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1107&q=p%C4%81rbaude&id=2060719&&g=1>

⁵ Letonika, terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=967982&r=1107&lid=967982&g=1&q=datu%20apstr%C4%81de&h=6145>

Svarīgi pētījuma sākumā ir aplūkot bērnu lasītprasmi, lai izprastu kādas lasītprasmes iemaņas viņiem ir šobrīd.

Lasītprasmes tiks vērtētas pēc kritērijiem:

1. Sācis apgūt (noteikt skaņu secību vārdā, pareizi izrunāt runas skaņas vārdā, sasaistīt skaņu ar burtu, saklausīt, noteikt skaņas vietu vārdā bērns šīs prasmes ir uzsācis, nepieciešams atbalsts, un skolotājas apstiprinājumi);
2. Turpina apgūt (noteikt skaņu secību vārdā, pareizi izrunāt runas skaņas vārdā, sasaistīt skaņu ar burtu, saklausīt, noteikt skaņas vietu vārdā bērns šīs prasmes ir apguvis daļēji, dažkārt tās ir nenoturīgas, brīžiem ir nepieciešams skolotājas pamudinājums vai kāds no atgādnēs materiāliem);
3. Apguvis (noteikt skaņu secību vārdā, pareizi izrunāt runas skaņas vārdā, sasaistīt skaņu ar burtu, saklausīt, noteikt skaņas vietu vārdā bērns šīs prasmes ir apguvis pilnībā. Prot tā pielietot dažādās situācijās un uzdevumos, skolotājas palīdzība vairs nav nepieciešama);
4. Padziļināti apguvis (noteikt skaņu secību vārdā, pareizi izrunāt runas skaņas vārdā, sasaistīt skaņu ar burtu, saklausīt, noteikt skaņas vietu vārdā bērns šīs prasmes ir apguvis padziļināti, nosaukt arī to sastāvu vārdā, spēj patstāvīgi pielietot daudzveidīgās situācijās un pamatot stratēģiju izvēli).

3.1.1. Pedagogu anketēšanas rezultātu skaidrojums

Anketēšanā ir piedalījušies 60 pirmskolas pedagogi no dažādām Latvijas pirmskolas izglītības iestādēm.

Analizējot pirmo anketas jautājumu: “Kādas spēles Jūsprāt, veicina lasītprasmes apguvi pirmskolas vecuma posmā ”, varam nonākt pie secinājumiem, ka pedagogi ikdienas darbā visbiežāk izmanto šādas didaktiskās galda spēles: Burtu gliemezītis, Burtu loto – atbilstoši mēneša tematam, Vārdu loto, kartiņas “Zilbju vārdi”, kartiņas ar kņāgiem “Atrodi skaņu”, “Burtu karuselis”, “Saliekamā ābece”, “Magnētiskie burti”. Šīs spēles palīdz nostiprināt saikni ar skaņu un burtu, kā arī dot iespēju bērnam darboties patstāvīgi un savā tempā, kas ir ļoti nozīmīgi, lai varētu gan pedagogs, gan bērns saprast savas zināšanas.

Daļa pedagogu min, ka mācību procesā izmanto dažādas pirkstiņrotaļas, kas veicina lasītprasmi. Par piemēru, tiek minētās šādas pirkstiņrotaļas: “Mēles mežģus” “Sasveicināšanās”, “Tipu, tapu”, “Tik - tak”, “Labrīt, labrīt”.

Pirkstiņrotaļās bērns jūtas brīvi un nesaistīti, kā arī viņš neapzināti trenē dažādu vieglāku un sarežģītāku skaņu un vārdu izrunu, kas tālāk būs nepieciešama pie lasītprasmes. Ņemot vērā, ka pedagogi min, ka pirkstiņrotaļas izmanto kā ikdienas rituālu, tas palīdz nostiprināt iepriekš mācītās skaņas.

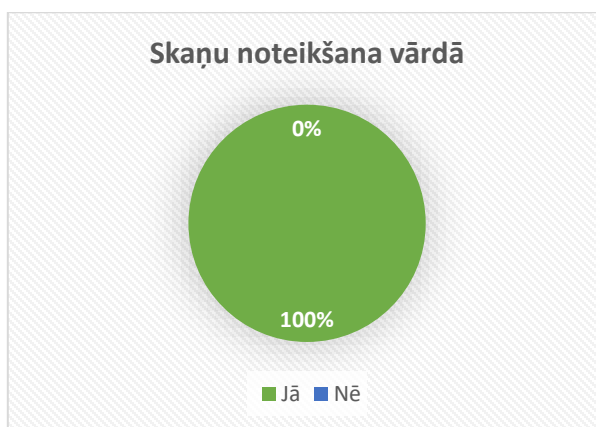
Anketu apkopojot var secināt, ka tikai daži pedagogi uzmanību pievērš uzrakstītajiem vārdiem nosaukumos, piemēram, pastaigas laikā kopā lasa veikalu, ielu nosaukumus. Šāds veids ir labs, lai radītu nepiespiestu un vieglu gaisotni un bērns mācoties lasīt, saprast lasīšanas nepieciešamību un tādā veidā veidotos lielāka motivācija to pielietojot arī ikdienā.

Analizējot otro anketas jautājumu “Kā var noskaidrot bērna lasītprasmes spējas?”. Visbiežāk pedagogi, lai pārbaudītu lasītprasmi izmanto šādus rīkus: veic individuālu bērnu pārbaudi, izmantojot darba lapas, kur bērns ieraksta trūkstošo skaņu vārdā, jāatpazīst nosauktais burts, veicina bērnu izlasīt īsus vārdus, teikumus, uzdot jautājums par izlasīto. Retāk pedagogi izmanto bērnu novērošanu pēc kuras veic bērnu lasītprasmes aprakstu.

Svarīgs aspekts kādas metodes pedagogi izmanto lasītprasmes veicināšanai. Uz trešo anketas jautājumu “Kādas metodes var izmantot lasītprasmes veicināšanai” pedagogi atbild, ka izmanto spēles, darba lapas un individuālo darbu, pirkstiņrotaļas, didaktiskās spēles, lomu spēles.

Balstoties uz teorijā aprakstīto, varam secināt, ka šo metožu izmantošana ir pilnīgi pietiekama, lai veicinātu lasītprasmi. Tas liecina, ka pedagogs pievērš pietiekami lielu uzmanību lasītprasmei, kas manuprāt ir viena no svarīgākajiem uzdevumiem pirmskolas vecumposmā.

Analizējot ceturto jautājumu “Vai skaņu noteikšana vārdā ir svarīgs priekšnoteikums lasītprasmes apguvē ” datus var redzēt diagrammā (skat.1.attēlu).

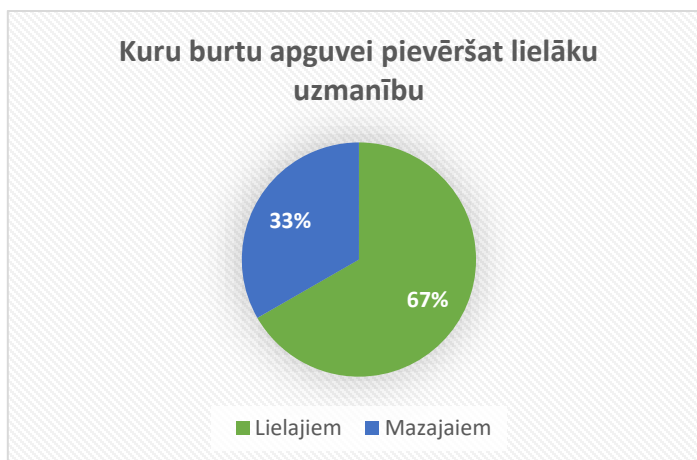

1. attēls. Skaņu noteikšana vārdā

Balstoties uz iepriekš minēto teorētiskajā daļā, var secināt ka šis ir galvenais priekšnosacījums, lai lasītprasme noritētu veiksmīgi. To arī atspoguļo veiktie aptaujas rezultāti,

kurus redzam 1.attēlā. Visi aptaujātie pedagogi atbildējuši ar “Jā”. Tas ir svarīgs posms, pirms lasītprasmes mācēt atpazīt un noteikt skaņas vārdos.

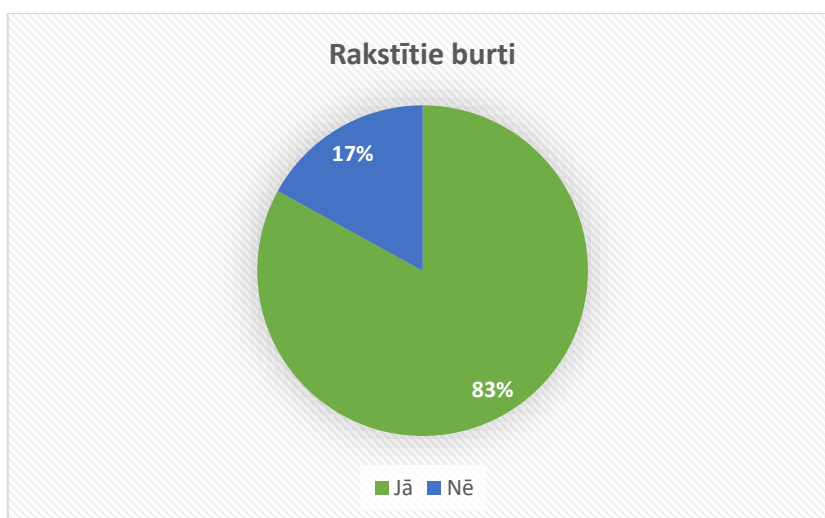
Analizējot piekto jautājumu “Kuru burtu apguvei pievēršat lielāku uzmanību” datus var redzēt diagrammā (skat. 2.attēlu).

2. attēls. Burtu apguve

Aplūkojot rezultātus, var secināt, ka apgūstot lasītprasmes lielākā daļa respondentu izvēlas pievērst lielāku uzmanību lielajiem burtiem.

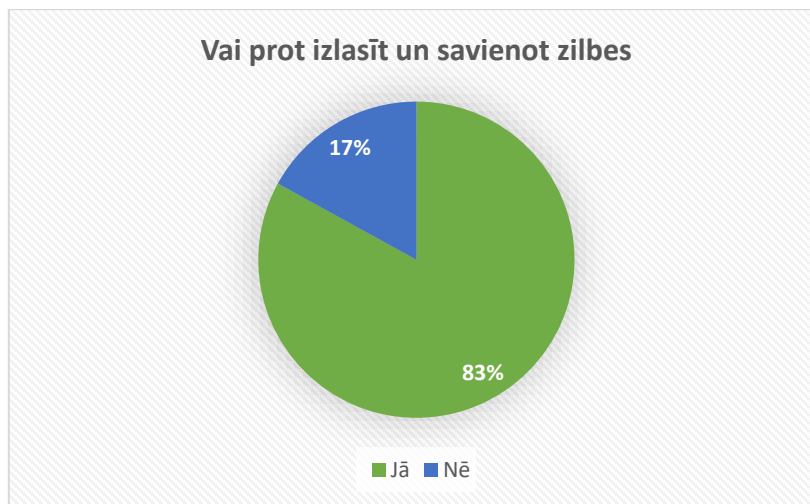
Analizējot sesto jautājumu “Vai pievērsiet uzmanību rakstītiem burtiem?” datus var redzēt diagrammā (skat. 3.attēlu).

3. attēls. Rakstītie burti

Aplūkojot rezultātus, var secināt, ka lielākoties pedagogi rakstībā vērs uzmanību vairāk uz lielajiem burtiem.

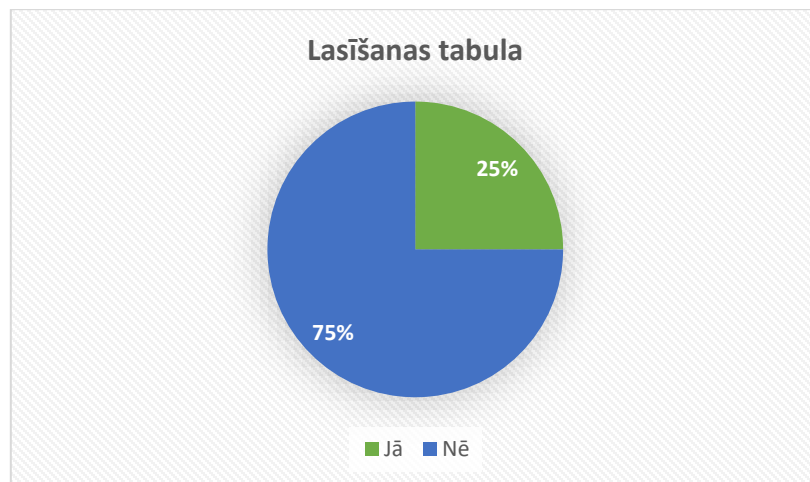
Analizējot septīto jautājumu “Vai bērns prot izlasīt un savienot zilbes?” datus var redzēt diagrammā (skat. 4.attēlu).

4. attēls. Zilbju lasīšana

Aplūkojot attēlu var secināt, ka lielākā daļa aptaujāto pedagogu apgalvo, ka bērni prot izlasīt un savienot zilbes.

Analizējot astoto jautājumu “Vai lasīšanas sākumā izmantojiet lasīšanas tabulu?” datus var redzēt diagrammā (skat. 5. attēlu).

5. attēls. Lasīšanas tabula

Aplūkojot attēlu var secināt, ka lasīšanas sākumā lielākā daļa aptaujāto pedagogu lasīšanas tabulu neizmanto.

Pētījumā iegūtie rezultāti pierāda, ja skolotāja plānveidīgi veic pedagoģisko procesu atbilstoši bērna vecumposma attīstības likumsakarībām un izmanto dažādas didaktiskās spēles atbilstoši bērnu zināšanu līmenim un interesēm, tad lasītprasmes apguve norit pilnvērtīgi un sekmīgi.

3.1.2. Lasītprasmes pārbaude 5 – 6 gadus veciem bērniem

Empīrisko pētījumu tika veikta sākotnējā lasītprasmes izvērtēšana pamatojoties uz noteiktajiem kritērijiem un vērtējuma līmeņiem, kuri ir skaidroti darba 28. lpp.

1. tabula. Bērnu lasītprasmes pētījuma sākumā

Sasniedzamie rezultāti mācību jomās/ caurviju prasmēs	Rebeka	Milāna	Rēzija	Sofija	Estare	Jānis	Patriks	Renāts	Emīls	Kristers	Ralfs	Roberts
Nosaka skaņu secību vārdā	2	2	4	2	4	1	3	2	1	2	2	1
Pareizi izrunā skaņas	2	4	4	4	4	2	4	2	2	2	2	2
Sasaista skaņu ar burtu	2	2	4	2	4	1	2	2	1	2	2	2
Saklausa un nosaka skaņas atrašanās vietu	2	2	4	2	4	2	2	2	1	2	2	1
Kopējais punktu skaits	8	10	16	10	16	6	11	8	5	8	8	6

Analizējot 1. tabulu varam nonākt pie šādiem secinājumiem:

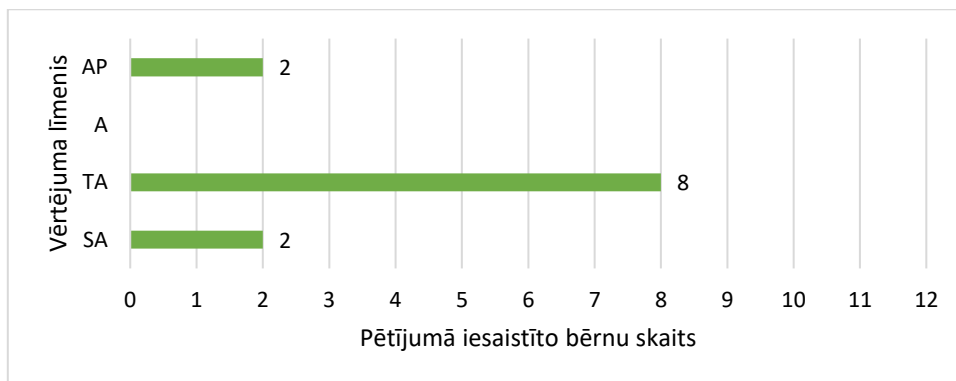
- **Prot noteikt skaņu secību vārdā:** trīs bērni sāk mācīties saklausīt skaņas vārdos un iegūst pirmo pieredzi, kas ir skaņa. Seši bērni jau zina, kas ir skaņa, bet dažkārt tiem ir nepieciešama pieaugušā palīdzība. Viens bērns ir pilnībā apguvis prasmes un pieaugušā palīdzība tam nav nepieciešama. Divi bērni ir apguvuši šo prasmi un spēj to pielietot dažādos veidos un situācijās.
- **Prot pareizi izrunāt skaņas:** septiņi bērni turpina apgūt kā pareizi izrunāt skaņas, pieci bērni pareizi prot noteikt citas skaņas, kā arī prot citam bērnam dot padomu, kā jāizrunā skaņas.
- **Spēj sasaistīt skaņu ar burtu:** diviem bērniem ir pamata prasmes, kā var sasaistīt skaņu ar burtu. Astoņi bērni praktiski darbojoties, turpina apgūt skaņas sasaistīšanu ar

burtu. Viņi spēj saprast un atšķirt dotajiem vārdiem pareizo pirmo skaņu. Divi bērni prot veidot no skaņām vārdu, to uzrakstot.

- **Saklausa un nosaka skaņas atrašanās vietu:** divi bērni spēj noteikt kur atrodas nepieciešamās skaņa vārdā. Astoņi bērni nosaka, nepieciešamās skaņas atrašanās vietu, dažkārt ar skolotājas palīdzību. Divi bērni spēj patstāvīgi rakstīt vārdus un skaņas pēc dzirdes bez piepūles.

Vizuāli uzskatāmāk iegūtie rezultāti atspoguļoti 1. tabulā.

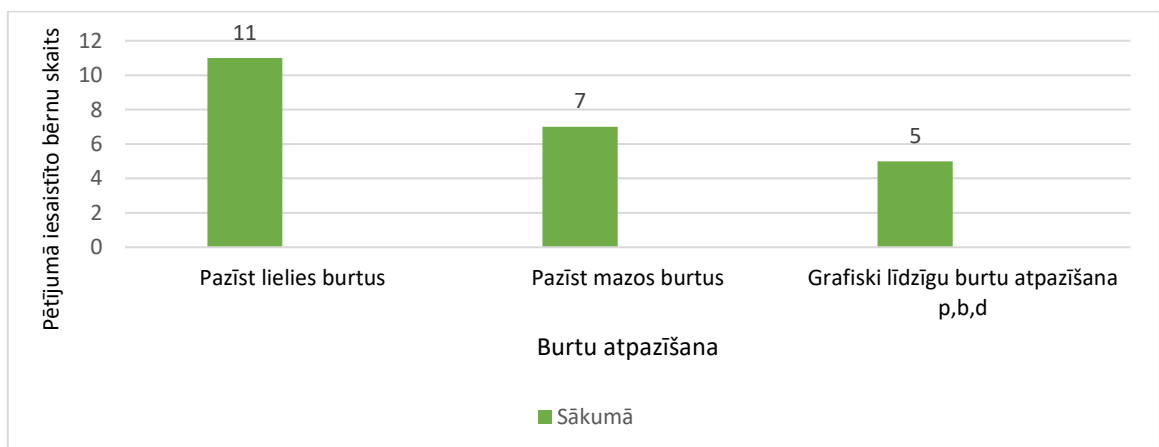
6. attēlā tiek atspoguļotas skaņas – burta sasaistīšana pētījuma sākumā. Uz vertikālās ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā.

6. attēls Saikne skaņa – burts pētījuma sākumā

Pēc 6. attēla var secināt, ka skaņu un burtu sasaistīšana pētījuma sākumā ir izdevusies diviem bērniem, turpina apgūt prasmes astoņi bērni un uzsākuši apgūt prasmes ir divi bērni. (skat. 6. attēlu).

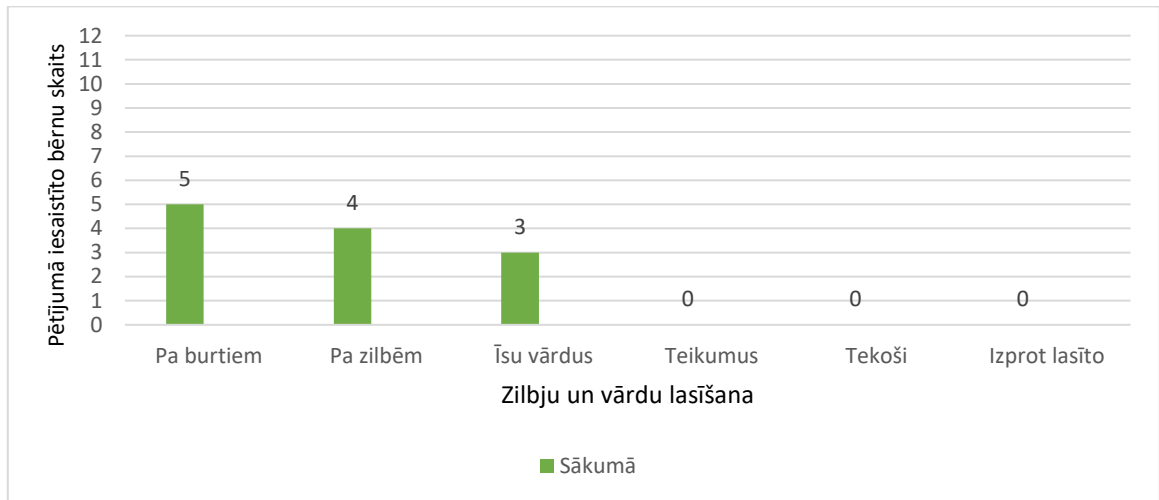
7. attēlā tiek atspoguļota burtu atpazīšana pētījuma sākumā. Uz vertikālā ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā.

7. attēls. Burtu atpazīšana pētījuma sākumā

Aplūkojot 7. attēlu var secināt, ka pētījuma sākumā burtu atpazīšanā vislabāk izdodas atpazīt lielos burtus 11 bērniem, mazos burtus pazīst 7 bērni, bet grafiski līdzīgus burtus pazīst 5 bērni.

8. attēlā tiek atspoguļota zilbju un vārdu lasīšana pētījuma sākumā. Uz vertikālā ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā.

8. attēls. Zilbju un vārdu lasīšana pētījuma sākumā

Analizējot rezultātus var secināt, ka vārdu lasīšana pa zilbēm izdodas vislabāk, tie ir pieciem bērniem, pa zilbēm lasa četri bērni, īsus vārdus izdodas lasīt trīs bērniem, taču lasīt teikumus, lasīt tekoši un izprast lasīto nav izdevies, jo nav spējuši izdarīt.

Nākamajā apakšnodaļā tiks skaidrota pedagoģiskā izmēģinājuma darbība lasītprasmes veicināšanā.

3.2. Pedagoģiskais process bērnu lasītprasmes veicināšanā

Pamatojoties uz pārbaudes rezultātiem, lasītprasmes veicināšanai tika pielietotas šādas didaktiskās spēles, kas palīdz nostiprināt lasītprasmes apguvi.

Didaktiskā spēle – “Pirmā skaņa” (skat. 1. pielikumu)

Spēles apraksts: Spēle sastāv no dažādām kartītēm, kur katrā atrodas 9 lodziņi. Kartītes vidējā lodziņā atrodas rakstītais burts. Apkārt ap to, atrodas dažādi attēli un vienā no tiem atrodas tā paša burta drukātais raksts.

Uzdevums:

- Nosaukt kurš no dotajiem burtiem uz kartītes ir rakstītais un kurš drukātais;

- Izmantojot knaģi, piestiprināt pie tiem attēliem, kuri sākas ar dotā burta pirmo skaņu.

Bērnu darbība:

Milāna – Ar izvēlētajām kartītēm tiek galā veikli un nekļūdās. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Estere – Ar izvēlētajām kartītēm darbu veic piesardzīgi, nesteidzoties, nekļūdās. Pie burta “J” attēlam josta, saka vārdu “*siksna*”. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Roberts – Darbu veic nesteidzoties. Nepazīst avokado attēlu, nezina, kas tas tāds ir. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Renāts – Nekļūdīgi veic uzdoto. Zēns apstājas pie “*olīvas*” attēla, jautā : “*Kas tas ir?*”. Kad skolotāja nosauc attēla nosaukumu, zēns nekavējoties veic secinājumu, ka vārdam “*OLĪVA*” pirmā skaņa ir “O” un knaģi pievieno attēlam. Pēc kartīšu aizpildīšanas to pārbaudot skolotājai zēns nonākot līdz “*OLĪVAS*” attēlam jau ir aizmirsis kāds bija tās nosaukums.

Jautā arī par “*varavīksnes attēlu*”, : “*Kā viņu sauc?*” Skolotājai to nosaucot, zēns pievieno knaģi pie burta “V”. Darba beigās skolotājai pārbaudot, uz jautājumu, vai nav zinājis par varavīksnes attēlu, zēns atbild, ka ir sajaucis. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Patriks – Veic uzdoto nekļūdīgi. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Ralfs – Darbu veic lēnām, bieži liec galvu zemāk. Individuāli pievēršoties pie Ralfa, zēns darbojas veiklāk. Prot atšķirt, kurš ir rakstītais un kurš drukātais burts.

Rebeka – Jautā par “*avokado*” attēlu, kas tas esot? knaģi piestiprināja “S” burta kartītei pie vīnogu un rīteņa attēliem. “A” burta kartītei knaģi pievieno pie “*LEJKANNAS*” attēla. Darbu veic veikli.

Rēzija – Darbu veic ātri, jautā par hanteles, kamanas un hiacintes attēliem.

Jānis – Knaģi nepievieno pie “Ū” kartītes attēlam “*ŪDENSROZES*”

Sofija – Jautā par “*ŽAGATAS*” attēlu, kā sauc? Darbu veic ātri. Hanteles attēlu nepazīst un knaģi nepievieno. Žoga attēlu sauc par sētu “Ž” attēla kartītei.

Emīls – Darbu veic lēnām, jautā vairākus attēlu nosaukumus: “*FERMA*” , “*JŪRASZIRDZIŅŠ*”, “*GLIEMEZIS*”, “*ENKURS*”, “*KIVI*”, “*JAKA*”, “*APLOKSNE*”, “*IZKAPTS*” . Individuāli darbojoties uzmanība darbam ir ieinteresētāka.

Kristers – Uzdoto veic steidzoties. Darbu pārbaudot pats saprot, ka kļūdījies pie “Ļ” burta kartītes, knaģi piestiprinājis pie “*LĀČA*” attēla, jautā par “*JENOTA*” attēlu, kas tas esot?

Analīze – var secināt, ka iesaistās visi bērni un veic uzdoto ar interesi, cenšoties saklausīt izrunāto attēla redzamo vārdu. Lielākā daļa bērnu attēlā izrunāto vārdu izrunāja skaņi, cenšoties saprast pirmo skaņu. Par dažiem attēliem tika jautāts tā nosaukums un nozīme.

Didaktiskā spēle – “Ziemas attēli ar trūkstošo burtu” (skat. 2. pielikumu)

Spēles apraksts: Uz kartītes ir dots attēls, zem tā atrodas vārds, taču trūkst pirmās skaņas vārdam. Kartītes labajā malā no dotajiem trīs burtu variantiem - uzdevums pievienot ar knaģa palīdzību pie vārda attiecīgās pirmās skaņas burta.

Bērna darbība:

Milāna – Izvēloties vairākas kartītes, ar tām tiek galā veikli un nesagādā grūtības.

Roberts – Kļūdās ar vārda pirmās skaņas “Š” un “Ž”. Kartītei ar attēlu Koala lāci, Roberts knaģi pievieno pie burta “P”.

Estere – Uzdoto veic rūpīgi un apdomīgi, nekļūdās, izrāda interesi pārbaudīt.

Renāts – Uzdoto veic ātri un nekļūdās. Skolotājai to pārbaudot, zēns steidzas, ir pārliecināts, ka nav kļūdījis.

Patriks – Darbu veic ātri, tomēr kļūdās - vārdam “ŽURKA” izvēlas knaģi pievienot burtam “Š”.

Ralfs – Darbu veic ātri.

Rebeka – Kļūdās pie attēla “SIVĒNS”, burta “S” vietā liek “C”, jo automātiski ieraugot attēlu sivēns, uzreiz domā vārdu “CŪCIŅA”.

Rēzija – Darbu veic ātri. Vizuāli izskatās, ka grūtības nekādas nesagādā.

Sofija – Katru vārdu nosauc skaļi, pēc tam pieliekot knaģi klāt. Nekļūdās.

Jānis – Uzdevumu veic ātri, jautā par attēlā redzamo “VĀVERI”, kas tajā attēlots. Nekļūdās pirmās skaņas saklausīšanā.

Emīls – No dotajām attēlu kartītēm redzamos burtus jauca. Knaģi pievieno uz minēšanas principa.

Kristers – Darbu veic apdomīgi un bez kļūdām. Lēnām izrunā skaļi dotos burtus uz kartītēm.

Analīze: var secināt, ka šī didaktiskā spēle nesagādāja pārāk lielas grūtības, jo bērniem saklausīt pirmo skaņu bija viegli. Pirmās skaņas saklausīšana tika sekmīgi veicināta iepriekšējā posmā.

Didaktiskā spēle “Trūkstošais burts” (skat. 3. pielikumu)

Spēles apraksts: spēle sastāv no dažādām attēlu kartēm. Katrā no tām ir vairāki attēli un zem tiem atrodas to attiecīgie attēlu nosaukumi, kuros trūkst kāds no burtiem.

Uzdevums:

- Nosaukt attēlā redzamo vārdu;
- Izmantojot flomāsteru, ierakstīt vajadzīgo burtu attiecīgajos attēlu nosaukumu.

Bērna darbība:

Estere – Tiek galā veikli. Darbu veic uzmanīgi, rūpīgi.

Milāna – Skaļi velk zilbes kopā mēģinot saklausīt vajadzīgo.

Dažos vārdos kļūdās:

- vārdam “Atslēga” “l” burta vietā liek burtu “c”;
- vārdam “Slota” “l” burta vietā liek burtu “a” (pārbaudot apgalvo, ka ir sajaukusi);
- vārdam “Kāposts” “s” burta vietā liek burtu “l”;
- vārdam “Tomāts” “t” burta vietā liek burtu “s”.

Roberts – Cenšas, tomēr pacietība zūd, un darbu izvēlas neveikt.

Patriks – Darbu veic secīgi pēc kārtas katru bildīti aizpildot ar to vajadzīgajiem burtiem, sauc skaņas pie sevis, tiekot līdz trūkstošajam burtam apdomā sākotnēji, tikai tad raksta. Nekļūdās.

Renāts – Darbu veic lēnām, ar rūpību un nekļūdās.

Ralfs – Darbu veic steidzoties, arī pārbaudot ir steidzīgs.

Rebeka – Skaļi burto katru attēlu, Pārbaudot arī izburto katru attēlu pa burtiem.

Attēla “brilles”, “l” burta vietā ieliek burtu “e”;

Attēlam “lelle”, “l” burta vietā ieliek burtu “e”.

Rēzija – Darbu veic ātri. Attēlam “krēsls”, “ē” burta vietā ieliek burtu “e”;

Attēlam “cepure”, “e” burta vietā, ieliek burtu “a”.

Sofija - Attēlam “šķēres”, “ķ” burta vietā ieliek burtu “č”;

Attēlam “šķīvis”, “ķ” burta vietā ieliek burtu “ī”;

Attēla, “pīle”, “ī” burta vietā ieliek burtu “i”;

Attēlam “sniegs”, “g” burta vietā ieliek burtu “l”;

Attēlam “diegs”, “g” burta vietā ieliek burtu “s”;

Attēlam “acs”, “c” burtu raksta uz otru pusi;

Attēlam “citrons”, “s” burta vietā liek burtu “c”, burtu ieraksta šoreiz pareizā virzienā.

Jānis – “E” burtu raksta spoguļrakstā.

Attēlam “torte”, “e” burta vietā ieliek burtu “A”,

Attēlam “cepure”, “e” burta vietā ieliek burtu “a”,

Attēlam “slidas”, “l” burta vietā ieliek burtu “D”,

Attēlam “džemperis”, “ž” burta vietā ieliek burtu “č”,

“G” burts nesagādā grūtības.

Emīls – “C”, “D”, “L” burtus raksta otrādi. Darbu veic palūdzot skolotājas palīdzību. Pēc skolotājas palīdzības vārdu atkārtošana, cenšas saklausīt un raksta attiecīgos burtus, pirms raksta jautā kā izskatās “M”, “S”, “T” burti?

Kristers – Darbu veic ātri, pavisā. Vārdus “BRILLES”, “LELLE”, “PILE” neaizpilda, prasa skolotājas palīdzību.

Analīze – var secināt, ka spēlē tika veikta ātri un bija daļa bērnu, kas veica pavisā. Darbu veica ātrāk tiek, kam nesagādāja skaņas secība vārdā grūtības un līdz ar to pārējie vēlējās saglabāt tempu. Daži bērni burtus rakstīja spoguļrakstā, tas liecina par, ka nav nostiprinājušās zināšanas par burtu rakstību.

Didaktiskā spēle “Saliec putna nosaukumu” (skat. 4. pielikumu)

Spēles apraksts: spēle sastāv no dažādām putnu attēlu kartītēm un burtu mazām lapiņām. Zem attēla atrodas tik rūtiņu, cik attiecīgā putna nosaukumā burtu.

Uzdevums:

- Atpazīt un nosaukt putna nosaukumu;
- Dotajai putna attēla kartītei salikt no dotajām burtu lapiņām attiecīgā putna nosaukumu;
- Apgriežot kartīti uz otru pusi – pārbaudīt, vai ir pareizi salikts attiecīgā putna nosaukums.

Bērna darbība:

Milāna – Tiek galā ar vārdiem: “PŪCE”, “ŽAGATA”.

Vārdam “GULBIS” vairāki burti jūk, liek burtus,” kas nav vārda sastāvā, tad tos ņem nost.

Estere – Tiek galā ar vārdiem: “PŪCE”, “ŽAGATA”, “STĀRĶIS”, “GULBIS”. Tos pārbaudot, ir priecīga, ka nav kļūdījusies.

Roberts – No piedāvātā atsakās. Cenšas izdomāt citas blakus lietas ar ko nodarboties, nevis veikt uzdoto.

Patriks – Ar vārdiem tiek galā veikli, nešaubās, ka ir pareizi sarindojis burtu secību.

Renāts – Ar vārdu “PŪCE” tiek galā veikli, tomēr vārds “ŽAGATA” un “GULBIS” sagādā grūtības, burti tiek likti, stumdīti no vienas puses uz otru.

Ralfs – Ar vārdiem tiek galā veikli un bez sarežģījumiem. Liekot katru nākošo burtu pie sevis klusu izrunā katru skaņu un tikai tad liek attiecīgo burtu klāt.

Rebeka – Vārdam “Gulbis” jauc visus burtus, vienu uzliek, cenšas izlasīt no sākuma, saprotot, ka kļūdījusies ņem burtu ārā, liek citu. Darbu pabeidz ar skolotājas palīdzību.

Rēzija – Darbu veic ātri, un precīzi, saliekot vārdu “Žagata”

Sofija – Pareizi nosauc attēlā redzamo “Zilīti”. Burtus jauc, Izdodas darbu pabeigt ar skolotājas palīdzību pēc uzvedinošiem jautājumiem par skaņu sastāvu vārdā.

Jānis – Vārdu “Vārna” pirmo skaņu pasaka pareizi, kādu laiku nevar atrast burtu “V”. Jauc vairākus burtus. Minēšana. Darbu izdodas pabeigt ar skolotājas palīdzību pēc uzvedinošiem jautājumiem par skaņu sastāvu vārdā.

Emīls – Vārdu “Pūce” pirmo skaņu izdodas uzlikt pareizi, nākamos burtus liek juku jukām, liek pat tādas burtus, kas neietilpst vārda ”Pūce” sastāvā. Ar skolotājas uzvedinošu jautājumu palīdzību un vairāk kārtēju vārda skaņas atkārtošānu bērns piesaistei, izdodas izveidot vārdu “Pūce”

Kristers – Vārdu “Zilīte” pirmo skaņu izdodas uzlikt nekļūdīgi. Burta “ī”, vietā liek burtu “i”. Pēdējās vārda skaņas burta “e”, vietā liek burtu “s”. Uz skolotājas aicinājumu pārbaudīt pirms pagriež kartīti, zēns saprot, ka ir kļūdījis. Sameklējot pareizo burtu un pagriežot kartīti, zēns ir gandarīts.

Analīze – var secināt, ka spēle tika veikta daļēji pareizi, jo nav nostiprinājusies skaņu secība vārdā un vēl ir nepieciešama skolotāja palīdzība. Spēj nosaukt putnu nosaukumus. Dažiem bērniem novērts, ka nākošās skaņas tiek minētas.

3.3. Praktiskā pētījumā iegūto rezultātu skaidrojums

Noslēdzot pētījumu tiek veikta atkārtota lasītprasmes izpēte. Tiek izmantotas tās pašas didaktiskās spēles (skat. pielikumus). Šī izglītības iestāde tendēta uz darbošanos ar brīvi pieejamiem mācību materiāliem bērniem visu laiku pieejamā vietā, kas turpina sekmēt lasītprasmes veicināšanu.

2. tabula. Bērnu lasītprasmes pētījuma beigās

Sasniedzamie rezultāti mācību jomās/ caurviju prasmēs	Rebeka	Milāna	Rēzija	Sofija	Estare	Jānis	Patriks	Renāts	Emīls	Kristers	Ralfs	Roberts
Nosaka skaņu secību vārdā	3	3	4	2	4	1	3	3	1	2	2	1
Pareizi izrunā skaņas	3	4	4	4	4	2	4	3	2	3	2	2
Sasaista skaņu ar burtu	3	3	4	3	4	1	3	3	2	3	2	2
Saklausa un nosaka skaņas atrašanās vietu	2	2	4	3	4	2	2	2	2	3	2	2
Kopējais punktu skaits	11	12	16	12	16	6	12	11	7	11	8	7

Analizējot tabulu varam nonākt pie šādiem secinājumiem.

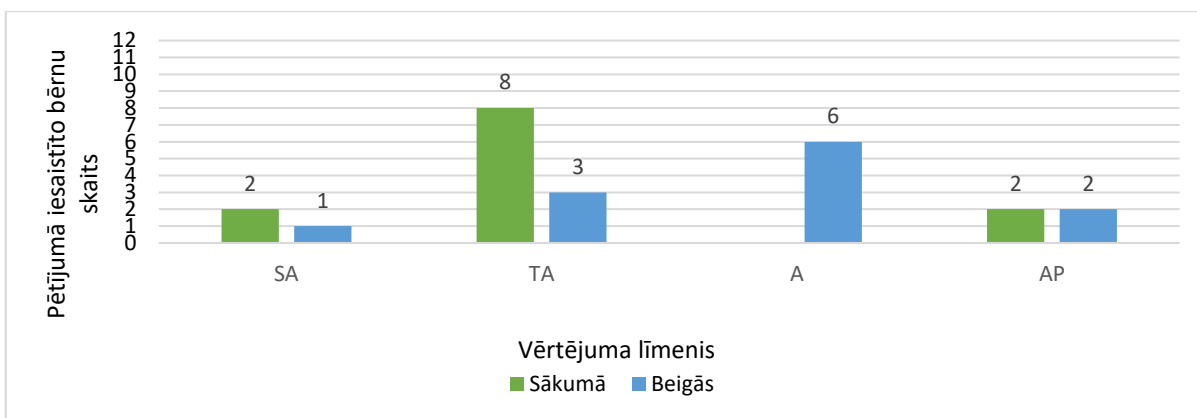
Prot noteikt skaņu secību vārdā: trīs bērni sāk mācīties saklausīt skaņas vārdos un iegūst pirmo pieredzi, kas ir skaņa. Trīs bērni jau zina, kas ir skaņa, bet dažkārt tiem ir nepieciešama pieaugušā palīdzība. Četri bērni ir pilnībā apguvuši prasmes un pieaugušā palīdzība tiem nav nepieciešama. Divi bērni ir apguvuši šo prasmi un spēj to pielietot dažādos veidos un situācijās.

Prot pareizi izrunāt skaņas: četri bērni turpina apgūt prasmes kā pareizi izrunāt skaņas, trīs bērni prot izrunāt pēc dotajiem vārdiem to skaņas. Pieci bērni pareizi prot noteikt citas skaņas, kā arī prot citam bērnam dot padomu, kā jāizrunā skaņas.

Spēj sasaistīt skaņu ar burtu: vienam bērnam ir pamata prasmes, kā var sasaistīt skaņu ar burtu. Trīs bērni praktiski darbojoties, turpina apgūt skaņas sasaistīšanu ar burtu. Viņi spēj saprast un atšķirt dotajiem vārdiem pareizo pirmo skaņu. Seši bērni prot bez pieaugušā palīdzības patstāvīgi sasaistīt skaņu ar vārdu. Divi bērni prot veidot no skaņām vārdu, to uzrakstot.

Saklausa un nosaka skaņas atrašanās vietu: astoņi bērni nosaka, nepieciešamās skaņas atrašanās vietu, dažkārt ar skolotājas palīdzību. Divi bērni prot patstāvīgi bez kļūdīšanās saklausīt un noteikt skaņas atrašanās vietu. Divi bērni spēj patstāvīgi rakstīt vārdus un skaņas pēc dzirdes bez piepūles.

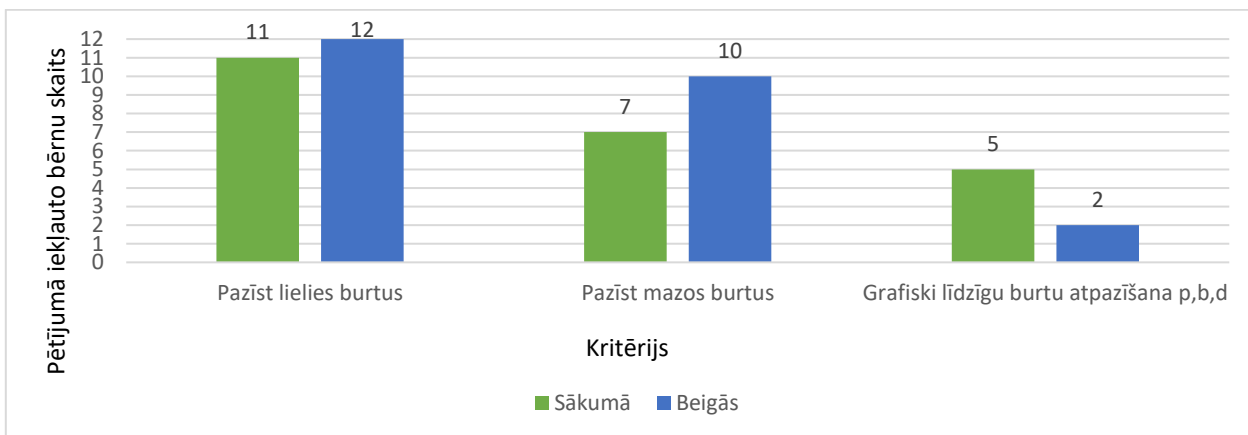
Nākamajā attēlā tiek atspoguļotas skaņas – burta sasaistīšana pētījuma sākumā un beigās (skat. 9. attēlu). Uz vertikālā ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā, bet ar zilu krāsu pētījuma beigās.

9. attēls. Saikne skaņa – burts pētījuma sākumā un beigās

Analizējot 9. attēlu un salīdzinot to ar iepriekšējiem rezultātiem var secināt, ka bērnu skaits ir saglabājies tāds pats kā tas bija sākumā. Tomēr vienam bērniem no “sācis apgūt” ir uzlabojušās prasmes uz “turpina apgūt” un sešiem bērniem ir uzlabojušās prasmes no “turpina apgūt” uz “apgūts”.

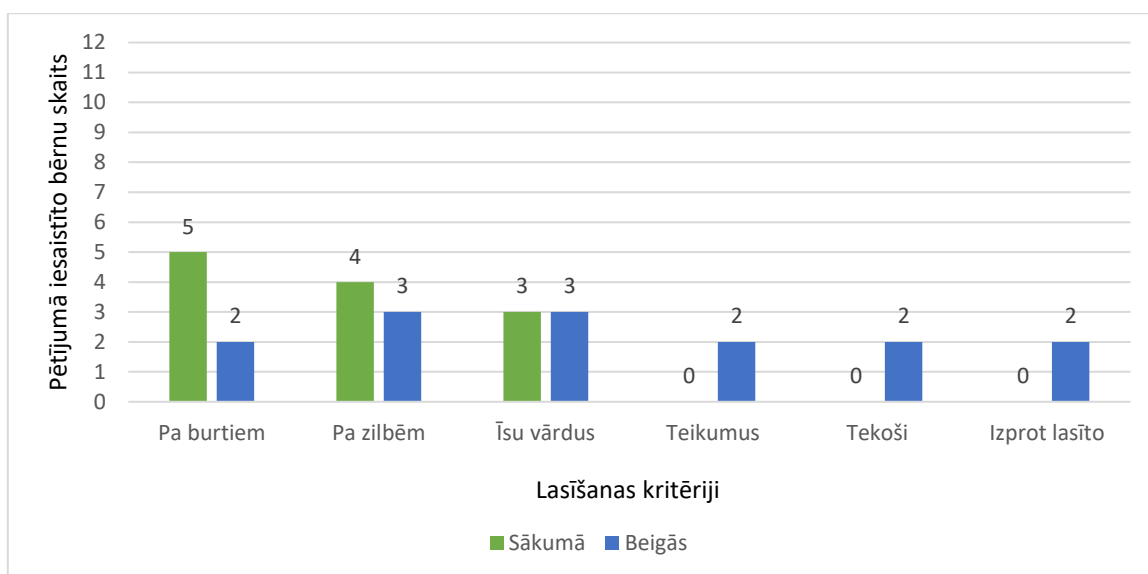
10. attēlā tiek atspoguļota burtu atpazīšana pētījuma sākumā un beigās. Uz vertikālā ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā, bet ar zilu krāsu pētījuma beigās.

10. attēls. Burtu atpazīšana pētījuma sākumā un beigās

Analizējot 10. attēlā redzamos rezultātus var secināt, ka mērķtiecīgi darbojoties ar bērniem, izmantojot atbilstošas didaktiskās spēles, pētījuma beigās lielos burtus pazīst visi 12 bērni. Mazos burtus ir uzlabojies un izdevies iepazīt vēl trīs bērniem. Grafiski līdzīgus burtus pazīst 2 bērni.

11. attēlā tiek atspoguļota zilbju un vārdu lasīšana pētījuma sākumā un beigās. Uz vertikālā ass tiek norādīts bērnu skaits. Ar zaļu krāsu redzami rezultāti pētījuma sākumā, bet ar zilu krāsu pētījuma beigās.

11. attēls. Zīlju un vārdu lasīšana pētījuma sākumā un beigās

Analizējot rezultātus (skat. 11. attēlu) var secināt, ka vārdu lasīšana pētījuma sākumā pa burtiem ir pieciem bērniem, bet pētījuma beigās vairs tikai diviem bērniem. Pa zīlēm vārdu lasīšana ir par vienu bērnu mazāk, nekā pētījuma sākumā. Īsus vārdus lasīt pētījuma beigās rezultāti nemainās, tomēr lasīšana pa burtiem un pa zīlēm 5 bērniem tās ir uzlabojušās. Teikumus pētījuma sākumā nelasīja neviens bērns, bet pētījuma beigās lasa 2 bērni. Pētījuma sākumā tekoši nelasīja neviens bērns, bet pētījuma beigās tekoši lasa 2 bērni un izprast izlasīto pētījuma beigās nevarēja neviens bērns, bet pētījuma beigās izprast lasīto izdodas diviem bērniem.

Secinājumi

Pamatojoties uz izdarītajiem secinājumiem darba autore var apgalvot, ka pētījuma mērķis ir sasniegts un izvirzītā hipotēze ir apstiprināta.

1. Pirmsskolas vecuma posms ir svarīgākais bērnu pilnvērtīgai lasītprasmes sagatavošanai.
2. Svarīgākie lasīšanas priekšnoteikumi ir skaņu saklausīšana, uztvere, analīze, sintēze, un izpratne.
3. Didaktiskās spēles ir vienas no pamatelementiem sekmīgas lasītprasmes apgūvē.
4. Izmantojot didaktiskās spēles, lasītprasmes apguve notiek aizraujošāk, ātrāk, pilnvērtīgāk.

Priekšlikumi

1. Iepazīt un izzināt vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstību veselumā.
2. Veidot atbilstošu, motivējošu, radošu bērna darba vidi.
3. Ļaut bērniem vairāk darboties.
4. Strādāt pie fonemātiskās dzirdes un uztveres attīstīšanas.
5. Pedagogam jābūt patiesi ieinteresētam attīstīt bērna lasītprasmi.
6. Ievērot lasīšanas priekšnoteikumus.
7. Lasītprasmes veicināšanai izmantot didaktiskās spēles.

Izmantotā literatūra

1. Allery, L. (2004). Educational games and structured experiences. *Medical Teacher*, 26, 504-505. DOI: 10.1080/01421590412331285423.
2. American Academy of Pediatrics (AAP). (2021). *Early Literacy*. Retrieved from: <https://www.aap.org/en/patient-care/early-childhood/early-childhood-health-and-development/early-literacy/>
3. American Association of Pediatrics (AAP). (2014). *Evidence Supporting Early Literacy and Early Learning*. Retrieved from: <http://makenapediatrics.com/wp-content/uploads/2016/01/Evidence-supporting-early-literacy-and-early-learning.pdf>
4. American Academy of Pediatrics (AAP). (2022). *Milestone Moments*. Retrieved from: https://www.cdc.gov/ncbddd/actearly/pdf/parents_pdfs/milestonemomentseng508.pdf
5. Anspoka Z. (2008). *Latviešu valodas didaktika 1.– 4.klase*. Rīga: RaKa
6. Anspoka Z., Tūbele S. (2015). *Lingvodidaktika. Latviešu valoda 1.– 6. klasei*. Rīga: LVA.
7. Antiņa J., Mežale S. (2008). *Spēles radošiem pedagogiem*. Rīga: RaKa.
8. Auziņa U. (2014). Kas ir laba lasītprasme un kā to sākt veidot? Pieejams: <http://latviansonline.com/kas-ir-laba-lasitprasme-un-ka-to-sakt-veidot/>
9. Bailey N.M. (2015). *Teaching Reading Skills*. Retrieved from: <http://www3.canisius.edu/~justice/CSTmodule-final/CSTmodule-final3.html>
10. Bennett-Armistead V.S., Duke N.K. & A.M. Moses. (2005). *Literacy and the Youngest Learner: Best Practices for Educators of Children Birth to 5*. Scholastic.
11. Bernstein H. (2010). *Class dynamics of agrarian change*. Kumarian Press.
12. Birova, I. (2013). The game as a Main Strategy in Language Education. *American Journal of Educational Research*, 1(1), 7-11. DOI: [10.12691/education-1-1-2](https://doi.org/10.12691/education-1-1-2)
13. Bite I. (2023). *Bērna sagatavošana skolai*. Pieejams: <https://eveselibaspunkts.lv/lv/Article/Read/berna-sagatavosana-skolai>
14. Bogdanova I., (2016). *Didaktisko rotaļu pielietojums pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērnu ar speciālajām vajadzībām attīstības veicināšanā matemātikas nodarbībās*. Rēzekne. Pieejams: <http://riac.lv/wp-content/uploads/2021/02/Didaktisko-rotalu-pielietojums-pirmsskolas-un-sakumskolas-vecuma-bernu-ar-specialajam-vajadzibam-attistibas-veicinasana-matematikas-nodarbibas.pdf>

15. Brevik, L. M. (2019). Explicit reading strategy instruction or daily use of strategies? Studying the teaching of reading comprehension through naturalistic classroom observation in English L2. *Reading and Writing*, 32(9), 2281-2310. DOI: [10.1007/s11145-019-09951-w](https://doi.org/10.1007/s11145-019-09951-w).
16. Campbell F. A., Pungello E. P., Miller-Johnson S., Burchinal M., & Ramey C. T. (2001). The development of cognitive and academic abilities: Growth curves from an early childhood educational experiment. *Developmental Psychology*, 37, 231-242.
17. Canhyani I., (2018). *Language Games to Enhance Reading and Writing Comperehension for Kindergarten Children*. Indonesian Education Department, Universitas Pendidikan Indonesia. Retrieved from: <https://www.scitepress.org/Papers/2017/71724/71724.pdf>
18. Cunningham A. J., & Carroll J. M. (2011). The development of early literacy in Steiner and standard-educated children. *British Journal of Educational Psychology*, 83, 475–490.
19. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (Eds.). (2002). *Handbook of self-determination research*. NY: University of Rochester Press, Rochester.
20. Dickinson D. K., McCabe A., Anastasopoulos L., Peisner-Feinberg E. S., & Poe M. D. (2003). The comprehensive language approach to early literacy: The interrelationships among vocabulary, phonological sensitivity, and print knowledge among preschool-aged children. *Journal of Educational Psychology*, 95, 465–481.
21. Duke N. K., Carlisle J. (2011). The development of comprehension. In Kamil M. L., Pearson P. D., Moje E., Afflerbach P. (Eds.), *Handbook of reading research* 4(2011), 199–228). Routledge. DOI: 10.4324/9780203840412.ch10.
22. Ehri L.C. (2005). Learning to Read Words: Theory, Findings, and Issues. *Scientific Studies of Reading*, 9, pp. 167-88.
23. Ehri L. C., Nunes S. R., Stahl S. A., & Willows D. M. (2001). Systematic phonics instruction helps students learn to read. *Review of Educational Research*, 71, 393–447.
24. Follin M. (2017). *Can I Teach My Child to Read?*. Retrieved from: https://www.teachyourchildtoread.com/uploads/2/7/5/2/27529055/tyctr_ebook.pdf
25. Golubina V. (2007). *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: “SIA Izglītības solī”.
26. Gorskis M. (2012). Didaktiskās spēles ķīmijas mācīšanās – kāpēc, kad un cik daudz. Pieejams: <https://www.kimijas-sk.lv/index.php/redaktora-sleja/209-2012-gada-9-oktobris>

27. Habib, M. A., Mustapha, M. A., & Ali, H. (2019). Use of Computer Assisted Instruction to Improve Students' Reading Skill in English Language. *Journal on English Language Teaching*, 9(1), 32-37. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1214406.pdf>
28. Healthwise. (2021). *Milestones for 6-Year-Olds*. Retrieved from: <https://myhealth.alberta.ca/Health/Pages/conditions.aspx?hwid=ue5723>
29. Human Resources Development Centre (HRDC), Erasmus+. (2015). Projekts "REF" (Reading with ease and fun). *Lasīt mācīšana viegli un ar prieku*. Pieejams: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9a304671-a3d9-40f8-9e44-f8d5f659663e/REF-Handbook-LV.pdf>
30. Kang, B., & Tan, S. H. (2014). Interactive games: Intrinsic and extrinsic motivation, achievement, and satisfaction. *Journal of Management and Strategy*, 5(4), 110-116.
31. Kaņepēja R. (2003). *Es gribu iet skolā*. Rīga: SIA "Puse Plus".
32. Kaņepēja R., Lieģeniece D., Mangule I., Ukstiņa R., Dzintere D., Stangaine I., Miķelsone I., Millere I., Platpers A., Gaugere Z. (2012). *Ceļā uz skolu. Bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei*. Rīga: "Apgāds Zvaigzne ABC".
33. Kauliņa A. (2012). *Integratīvā mācību metodika sākumskolēnu specifisku lasīšanas traucējumu mazināšanai*. Promocijas darbs. Rīga: RPIVA
34. Kauliņa A., Tūbele S. (2012). *Lasīšanas traucējumi*. Rīga: Raka.
35. Kerija R., Rudkina A. (2019). *Ko domā mans bērns?*. Rīga: "Apgāds Zvaigzne ABC".
36. Kickmeier-Rust, M., Mattheiss, E. E., Steiner, C. M., & Albert, D. (2011). A psychopedagogical Framework for Multi-Adaptive Educational Games. *International Journal of Game-Based Learning*, 1(1).
37. Kokkalia, G., Drigas, A., Economou, A., Roussos, P., & Choli, S. (2017). The Use of Serious Games in Preschool Education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 12(11).
38. Lakeside Educational Network PREN. 2002. "18 month – 16 year old." Retrieved from: <https://centerforparentingeducation.org/library-of-articles/child-development/child-development-by-age/>
39. Letonika, terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://www.letonika.lv/>
40. Lindqvist, G., 2001. When small children play: how adults dramatize and children create meaning. *Early Years*. 21(1), pp.7-14.
41. Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca. (2011). Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

42. Maisarah, Lubis, A. A., Vadinda, F. Z., & Dayana, R. (2021). Pengembangan Media Pop-Up Pada Materi Puisi untuk Siswa Kelas VIII SMP. *EUNOIA (Jurnal Pendidikan Bahasa Indonesia)*, 1(1), 67–78.
43. Mand J. (2008) *Lese- und Rechtschreibförderung in Kita, Schule und in der Therapie*. Stuttgart: Kohlhammer.
44. Meij H., Albers E. & Leemkuil H. (2011). Learning from games. *British Journal of Educational Technology*. Volume 42. United Kingdom: Wiley.
45. Namsone D. (2010). *Dabaszinātnes skolā - atbilstoši laikam: dabaszinātņu didaktika skolā*. Lielvārde: Lielvārds, SIA.
46. Neuman S. B. (2006). *The knowledge gap: Implications for early education*. In D. K. Dickinson, & S. B. Neuman (Eds.). *Handbook of early literacy research* (pp. 29–40). New York, NY: The Guilford Press.
47. Quality & Attainment Team, Early Childhood Services, NCC. 2021. *Early Years Child Development Tool*. Retrieved from: <https://www.nottinghamshire.gov.uk/media/5062357/childdevelopmenttooldec2021.pdf>
48. National Institute for Literacy (NIFL). (2003). *Put Reading First. The Research Building Blocks for Teaching Children to Read. Kindergarten Through Grade 3*. Second Edition, June 2003, National Institute for Literacy, 22.
49. Latvijas Disleksijas biedrība. (2015). *Rokasgrāmata vecākiem, kuru bērniem ir disleksija*. Rīga: Latvijas Disleksijas biedrība.
50. Projekts “Atbalsts izcilībai”. (2020). *Ieteikumi pedagogiem. Pirmsābeces posms*. Pieejams: <https://atbalstsizcilibai.lv/lasit/ieteikumi-2/#tab-pirmsabeces-posms>
51. Putri, M., Rakimahwati, R., & Zulminiati, Z. (2018). Efektivitas Penerapan Metode Bermain Peran Makro terhadap Perkembangan Bahasa Lisan Anak di Taman Kanak-kanak Darul Falah Kota Padang. *Journal of Studies in Early Childhood Education*, 1(2), 171–179.
52. Rokasgrāmata dabaszinātņu un matemātikas skolotājiem. 2.daļa (ķīmija). (2011). Rīga: VISC.
53. Rose J. (2006). Independent review of the teaching of early reading. *Investor in People Department for Education and Skills*, pp. 1-240.
54. Saunders, J. M. (2013). Life inside the hive: Creating a space for literacy to grow. *Journal of Language and Literacy Education*, 9(2), 94-109.
55. Sebastian P. Suggate, Elizabeth A. Schaughency, Elaine Reese, 2012, Children learning to read later catch up to children reading earlier, *Early Childhood Research Quarterly*.

- Retrieved from: <https://ccss.nsw.edu.au/wp-content/uploads/2020/04/Suggate-Schaughency-Reese-2012-ECRQ-1.pdf>
56. Seglem, R., Witte, S., & Beemer, J. (2012). 21st century literacies in the classroom: Creating windows of interest and webs of learning. *Journal of Language and Literacy Education*, 8(2), 47-65.
 57. Selby G., Walker V., & Diwakar V. (2007). A comparison of teaching methods: interactive lecture versus game playing. *Medical Teacher* 29(9). United Kingdom: Informa Healthcare.
 58. Seymour P. H. K., Aro M., Erskine J. M., & COST Action Network. (2003). Foundation literacy acquisition in European orthographies. *British Journal of Psychology*, 94, 143–174.
 59. Snow C. E., & Juel C. (2005). Teaching Children to Read: What Do We Know about How to Do It? In M. J. Snowling & C. Hulme (Eds.), *The science of reading: A handbook* (pp. 501–520). Blackwell Publishing.
 60. Stikute E. (2011). *Latviešu literatūras didaktika*. Rīga: Raka.
 61. Suggate S. P. (2010). Why “what” we teach depends on “when”: Grade and reading intervention modality moderate effect size. *Developmental Psychology*, 46, 1556–1579.
 62. Suherdi, D., (2012). Towards the 21st Century English Teacher Education: an Indonesian perspective, *Celtics Press*. Bandung.
 63. Tēzaurus skaidrojošā un sinonīmu vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/>
 64. The Board on Children, Youth, and families (BCYF). (2016). *Child Development and Early Learning: A Foundation for Professional Knowledge and Competencies*. Retrieved from: <https://nap.nationalacademies.org/resource/19401/ProfKnowCompFINAL.pdf>
 65. The New York State Office of Children and Family Services (OCFS). (2015). *The Child Development Guide*. Retrieved from: <https://ocfs.ny.gov/programs/fostercare/assets/docs/Child-Development-Guide.pdf>
 66. The United States Department of Education (USDE). (2006). *Tips for Helping Children Learn to Read*. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED502941.pdf>
 67. Tūbele S. (2008). *Disleksija vai lasīšanas traucējumi*. Rīga: RaKa.
 68. Tūbele S. (2015). *Improvement of Visual and Spatial Conceptions in Students with Dyslexia*. *SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference Vol. 2, pp. 233-242.
 69. University of Nebraska - Lincoln (UNL). (2012). *Know how. Know now*. Retrieved from: <https://child.unl.edu/173c1237-6641-4f1c-8b7d-3f5d9a1d3253.pdf>

70. Valsts izglītības satura centrs (VISC). (2011). Bērnis sešu gadu vecumā: no rotaļām līdz mācībām. Rīga: "VISC".
71. Wall, H. (2014). When guided reading isn't working: Strategies for effective instruction. *Journal of Language and Literacy Education*, 10(2), 134-141.
72. Wells, J., & Narkon, D. (2011). Motivate students to engage in word study using vocabulary games. *Intervention in School and Clinic*, 47(1), 45-49.
73. Winner E. (2012). *Gifted Children. Different Strokes*, pp. 75-81.
74. Yuliarti. (2018). Meningkatkan kemampuan mengenal angka pada anak usia dini melalui permainan ular tangga di taman kanak-kanak sadar bakti sungai aur pasaman barat. *JRTI (Jurnal Riset Tindakan Indonesia)*, 3(2).
75. Zaid, M. A., 2011. Language Acquisition, Linguistic Creativity and Achievement: Insights from the Qur'an. *KEMANUSIAAN*. 18(2), pp. 75–100.
76. Zumbach J., & Mandl, H. (2008). *Pädagogische Psychologie in Theorie und Praxis*. Göttingen: Hogrefe Verlag GmbH&Co.
77. Žurnals PUPA. (2019). Latviešu valodas aģentūras (LVA) metodikas skolas izdevums latviešu valodas skolotājiem diasporā. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/PUPA-5-2019.pdf>
78. Žurnals PUPA. (2020). Latviešu valodas aģentūras (LVA) metodikas skolas izdevums latviešu valodas skolotājiem diasporā. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/PUPA2020-2-2.pdf>
79. Ищук И. (2001). *Читаем по картинкам*. Москва: КАРПИУЗ.
80. Aðalnámsskrá Grunnskóla. Erlend mál. (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.
81. Sigurðardóttir, S. D. (2010). *The use of games in the language classroom*. Retrieved from: <https://skemman.is/bitstream/1946/6467/1/Sigridurdogg2010.pdf?origin=http://www.benj aminmadeira.com/2015/11/games-classroom.html>

Pielikumi

1. PIELIKUMS. Didaktiskā spēle "Pirmā skaņa"

	8				Āā
	Aa	Aa	7	Āā	
					
					Cc
Bb	Bb			Cc	
					

2. PIELIKUMS. "Ziemas attēli ar trūkstošo burtu"

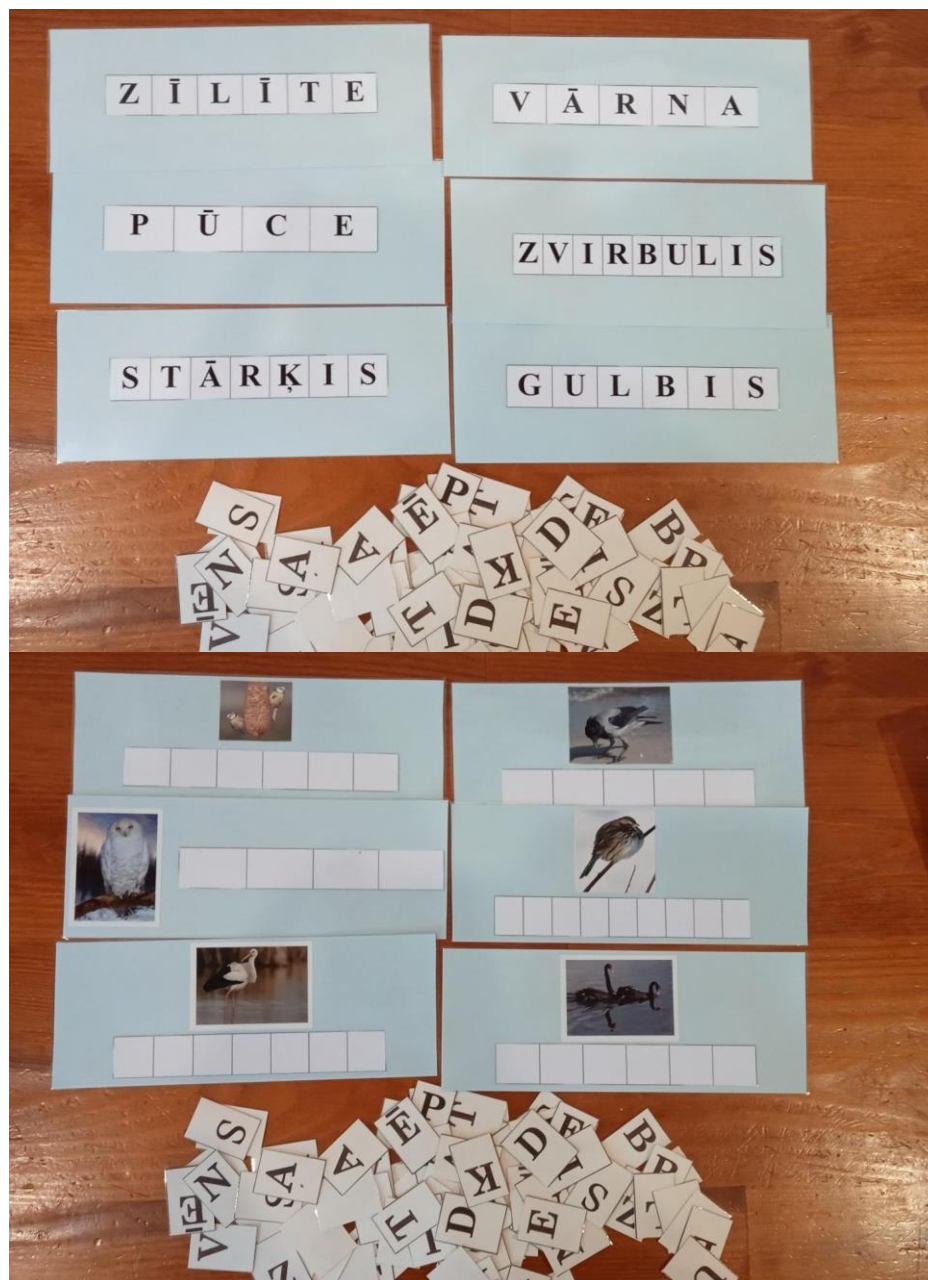

3. PIELIKUMS. Didaktiskā spēle "Trūkstošais burts"

Rādīšana

			
Z_K_S	VĀZ_	TORT_	KR_SLS
			
RAK_T_	C_PUR_	KURP_	MAIZ_
			
S_IDAS	S_ĒPES	ŠŪPO_ES	_ĀSTEKAS
			
D_EMPERIS	_IEKURI	_IRŠI	_ĪBAS
			
_ALDS	_ULTA	_LIEMEZIS	_ROZS

4. PIELIKUMS. "Saliec putna nosaukumu"

Bakalaura darbs “Lasītprasmes apguve pirmsskolas sagatavošanas grupā” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: _____
Diāna Pastare
(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: _____
Mg. paed. Ilze Vilka
(zinātniskais grāds, vārds,
uzvārds)

2023. gada rudens semestris

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU